

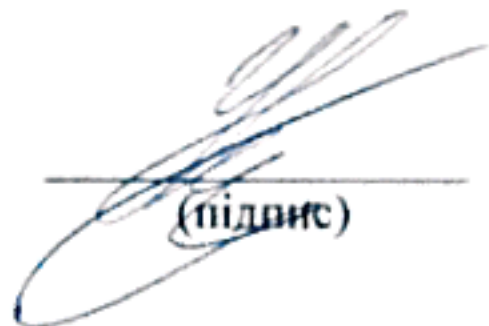
**МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**Факультет податкової справи, обліку та аудиту
Кафедра адміністрування податків**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**на тему: «Вдосконалення системи адміністрування податку на прибуток
підприємств»**

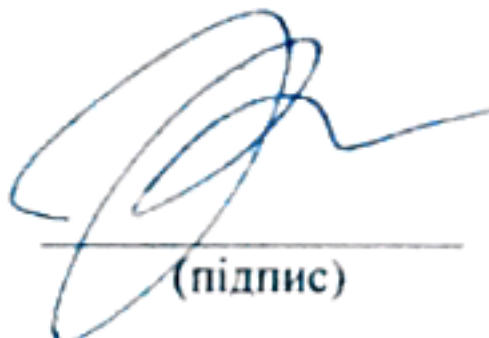
Здобувача вищої освіти II курсу,
групи ФМФА-22-1,
спеціальності 072 «Фінанси,
банківська справа та страхування»,
ОПП «Фіскальне адміністрування»

(підпис)

Німак
Ярослав
Олександрович

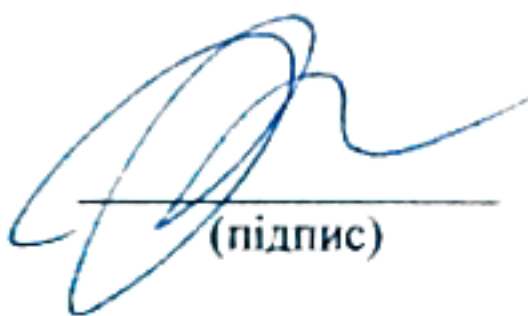
Науковий керівник

(підпис)

Швабій
Костянтин Іванович,
д.е.н., професор

Керівник освітньо-професійної
програми

(підпис)

Швабій
Костянтин Іванович,
д.е.н., професор

Допущено до захисту за рішенням кафедри адміністрування податків,
протокол від «26» 01 2024 № 5

Завідувач кафедри
адміністрування податків

(підпис)

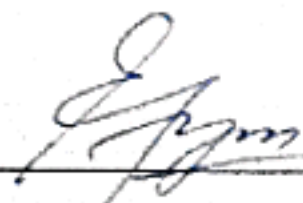
Іванишина О.С.,
к.е.н., доцент

Ірпінь – 2024

Реєстрація № 6

15.01.2024

(дата)

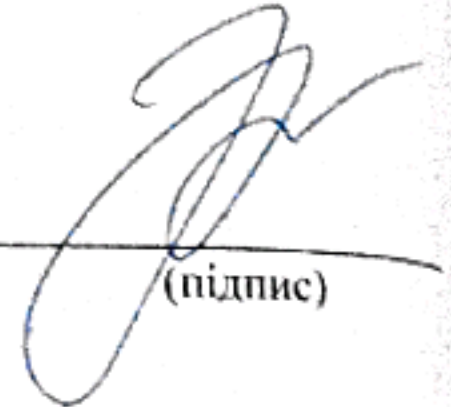

(підпис відповідальної особи)

Результати перевірки

до захисту
(до захисту, на доопрацювання)

26.12.2023

(дата)

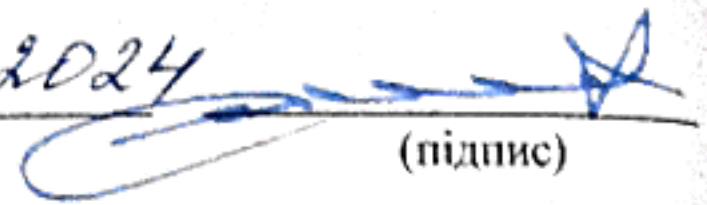

(підпис)

Результат захисту

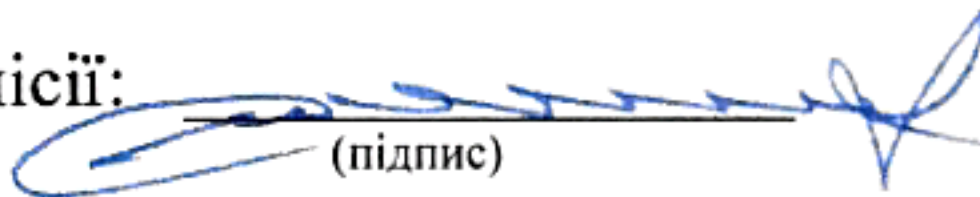
95/A/5
(оцінка)

08.02.2024

(дата)

(підпис)

Голова комісії:

(підпис)

І. Л. Романов

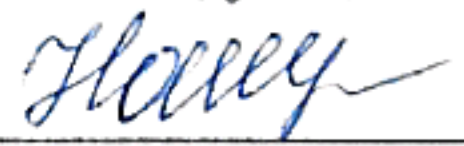
(ініціали, прізвище)

Члени комісії:

(підпис)

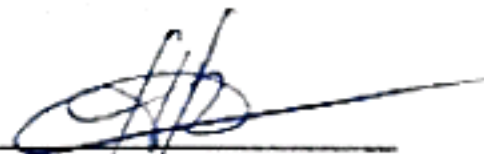
К. І. Швабій

(ініціали, прізвище)

(підпис)

О. С. Іванишина

(ініціали, прізвище)

(підпис)

Т. В. Тучак

(ініціали, прізвище)

секретар
комісії

М. В. Друкер

БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, П.І.П.: керівника, голови комісії, членів комісії, секретаря, (підписи)
ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ КЕРІВНИКОМ ТА РЕЦЕНЗЕНТОМ				
1.Зміст випускної роботи (якість теоретичного матеріалу, його зв'язок з практичним, вміння представляти матеріал в логічній послідовності, наявність висновків та пропозицій)	від 0 до 30	28		
2.Дотримання вимог щодо оформлення	від 0 до 10	10		
3.Вчасне виконання роботи на всіх етапах у встановлені кафедрою терміни	від 0 до 5	5		
4. Рецензент	від 0 до 5	5		
РАЗОМ БАЛІВ*	від 0 до 50	48		
ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ				
1.Доповідь	від 0 до 10	10		Романов І.Л.
2. Роздатковий матеріал	від 0 до 5	5		Швабій К.І.
3. Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	від 0 до 25	23		Іванишина О.С.
5. Апробація (участь у конференціях)	від 0 до 10	9		Тучак Т.В.
РАЗОМ БАЛІВ	від 0 до 50	47		Яруш М.В.
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	від 0 до 100	95		

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЕКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.П.: голови, членів комісії, секретаря, (підпис)
95	A	5 (відмінно)	08.04.2024	Романов І.Л.
				Швабій К.І.
				Іванишина О.С.
				Тучак Т.В.
				Яруш М.В.

ПРАВИЛА ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНОК ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
80-89	B	4 (добре)
70-79	C	3 (задовільно)
60-69	D	
50-59	E	
35-49	FX	2 (незадовільно)

**МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет податкової справи, обліку та аудиту
Кафедра адміністрування податків
Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Затверджую
Завідувач кафедри

 Іванишина О.С.

« 16 » 01 2023

**Завдання на кваліфікаційну роботу
здобувачу вищої освіти
Німака Ярослава Олександровича**

1. Тема кваліфікаційної (дипломної) роботи
«Вдосконалення системи адміністрування податку на прибуток підприємств»
2. Затверджена наказом ректора від 30.11.2022 № 1254
3. Строк здачі закінченої роботи – 08.02.2024
4. Цільова установка – дослідження шляхів підвищення ефективності контрольно-перевірочної роботи ДПС України.

Метою дипломної роботи є критичний аналіз існуючих підходів до оподаткування прибутку, їх порівняння з міжнародними стандартами, та визначення шляхів оптимізації податкової системи України.

Об'єктом дослідження дипломної роботи є комплексна система адміністрування податку на прибуток підприємств в Україні.

Предметом дослідження є детальний аналіз основних принципів адміністрування податку на прибуток, включно з оцінкою фіскальних ризиків, розробкою стратегій і методів оптимізації даного процесу.

Вихідні дані до роботи сучасні наукові праці українських, зарубіжних науковців, статті в періодичних виданнях з проблематики.

5. Перелік графічного матеріалу – 13 таблиць, 9 рисунків.

6. Зміст кваліфікаційної роботи (перелік питань за кожним розділом)
1. Фундаментальні засади адміністрування податку на прибуток підприємств
2. Оцінка фіскальних ризиків, пов'язаних з адмініструванням податку прибуток підприємств в Україні
3. Стейкхолдер-підхід до адміністрування податку на прибуток підприємств контексті досягнення балансу публічних та приватних інтересів
4. Стратегічні цілі ефективного адміністрування податку на прибуток підприємств
5. Практичність та результативність адміністрування податку на прибуток підприємств в Україні
6. Податкові аспекти acquis ЄС, як орієнтири вдосконалення адміністрування податку на прибуток підприємств в Україні
7. Основні недоліки механізму адміністрування податку на прибуток в Україні
8. Інноваційні шляхи вдосконалення механізму та впровадження сучасних технологій адміністрування податку на прибуток підприємств

7. Календарний план виконання роботи

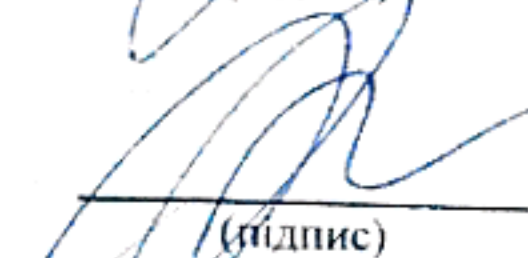
№ п/п	Назва етапів випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи	Строк виконання етапів роботи	
		За планом	Фактично
1.	Вибір теми дипломної роботи та написання заяви на її затвердження	04.11.22	04.11.22
2.	Отримання завдання наукового керівника для виконання дипломної роботи	16.01.23	16.01.23
3.	Узгодження плану дипломної роботи з керівником	01.03.23	01.03.23
4.	Підготовка I-IV розділів дипломної роботи та подання її керівнику	16.06.23	16.06.23
5.	Підготовка IV-VII розділів дипломної роботи та подання її керівнику	02.11.23	02.11.23
6.	Підготовка вступу та висновків	30.11.23	30.11.23
7.	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень наукового керівника	15.12.23	15.12.23
8.	Отримання відгуку наукового керівника	26.12.23	26.12.23
9.	Перевірка роботи в системі антиплагіат	08.01.24	08.01.24
10.	Отримання зовнішньої рецензії	12.01.24	12.01.24
11.	Отримання допуску зав.кафедри до захисту	16.01.24	16.01.24
12.	Попередній захист роботи	18-19.01.24	18-19.01.24
13.	Захист дипломної роботи	08-09.02.24	08-09.02.24

Дата видачі завдання « 16 » січня 2023

8. Керівник випускної кваліфікаційної роботи

(підпис) Швабій К.І.
(прізвище, ініціали)

9. Керівник освітньо-професійної програми

(підпис) Швабій К.І.
(прізвище, ініціали)

10. Завдання до виконання отримав
здобувач вищої освіти
(підпис)

(підпис) Німак Я.О.

АНОТАЦІЯ

«Вдосконалення системи адміністрування податку на прибуток підприємств»

Мета роботи – критичний аналіз існуючих підходів до оподаткування прибутку, їх порівняння з міжнародними стандартами, та визначення шляхів оптимізації податкової системи України.

Завданнями роботи є: ознайомитися з фундаментальними засадами адміністрування податку на прибуток підприємств; проаналізувати фіскальні ризики, пов'язані з адмініструванням податку на прибуток підприємств в Україні; дослідити стейкхолдер-підхід до адміністрування податку на прибуток підприємств в контексті досягнення балансу публічних та приватних інтересів; розглянути стратегічні цілі ефективного адміністрування податку на прибуток підприємств; просліджувати практичність та результативність адміністрування податку на прибуток підприємств в Україні; охарактеризувати податкові аспекти acquis ЄС, як орієнтири вдосконалення адміністрування податку на прибуток підприємств в Україні; обґрунтувати основні недоліки механізму адміністрування податку на прибуток в Україні; вдосконалити інноваційні шляхи механізму та впровадження сучасних технологій адміністрування податку на прибуток підприємств;

Предметом дослідження є детальний аналіз основних принципів адміністрування податку на прибуток, включно з оцінкою фіскальних ризиків, розробкою стратегій і методів оптимізації даного процесу.

Об'єктом дослідження є комплексна система адміністрування податку на прибуток підприємств в Україні.

За результатами дослідження сформульовані ключові напрямки для розвитку фіскальної політики та податкового регулювання, які можуть бути використані для подальших наукових робіт і внесення змін у сучасну податкову систему України.

Одержані результати можуть бути використані при оптимізації процесів адміністрування податку на прибуток, підвищення ефективності податкових органів, поліпшення фіскальної політики підприємств, вдосконалення нормативно-правової бази та сприяння економічному відновленню України в післявоєнний період.

Дипломна робота містить 87 сторінок, 13 таблиць, 9 рисунків, список використаних джерел з 36 найменувань.

Ключові слова: податок на прибуток, адміністрування податку, міжнародна практика, стейкхолдер-підхід, фіскальні ризики.

Рік виконання дипломної роботи – 2023.

Рік захисту роботи – 2024.

ANNOTATION

«Improving the system of corporate income tax administration»

The purpose of the work is to critically analyse the existing approaches to profit taxation, compare them with international standards, and identify ways to optimise Ukraine's tax system.

The objectives of the work are: to become familiar with the fundamental principles of corporate income tax administration; analyze the fiscal risks associated with the administration of corporate income tax in Ukraine; to investigate the stakeholder approach to corporate income tax administration in the context of achieving a balance of public and private interests; consider the strategic goals of effective corporate income tax administration; to monitor the practicality and effectiveness of corporate income tax administration in Ukraine; characterize the tax aspects of the EU acquis as guidelines for improving the administration of corporate income tax in Ukraine; justify the main shortcomings of the income tax administration mechanism in Ukraine; to improve innovative ways of the mechanism and introduction of modern technologies for the administration of corporate income tax;

The subject of research is a detailed analysis of the basic principles of corporate income tax administration, including assessment of fiscal risks, development of strategies and methods for optimising this process.

The object of research is a comprehensive system of corporate income tax administration in Ukraine.

According to the results of the research: key directions for the development of fiscal policy and tax regulation, which can be used for further research and amendments to the current tax system of Ukraine.

The obtained results can be used to optimize the processes of income tax administration, increase the efficiency of tax authorities, improve the fiscal policy of enterprises, improve the regulatory and legal framework, and promote the economic recovery of Ukraine in the post-war period.

Thesis contains 87 pages, 13 tables, 9 figures, a list of used sources of 36 titles.

Key words: income tax, tax administration, international practice, stakeholder approach, fiscal risks.

The year of completion of the thesis – 2023.

Year of protection of work – 2024.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ ТА СКОРОЧЕНЬ	10
ВСТУП.....	11
1. Фундаментальні засади адміністрування податку на прибуток підприємств	14
2. Оцінка фіскальних ризиків, пов'язаних з адмініструванням податку на прибуток підприємств в Україні.....	24
3. Стейкхолдер-підхід до адміністрування податку на прибуток підприємств в контексті досягнення балансу публічних та приватних інтересів.	33
4. Стратегічні цілі ефективного адміністрування податку на прибуток підприємств.....	41
5. Практичність та результативність адміністрування податку на прибуток підприємств в Україні.....	47
6. Податкові аспекти acquis ЄС, як орієнтири вдосконалення адміністрування податку на прибуток підприємств в Україні.	53
7. Основні недоліки механізму адміністрування податку на прибуток в Україні.	64
8. Інноваційні шляхи вдосконалення механізму та впровадження сучасних технологій адміністрування податку на прибуток підприємств.	71
ВИСНОВКИ	76
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	82

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ ТА СКОРОЧЕНЬ

AIC – Автоматична ідентифікаційна система;

ВВП – Валовий внутрішній продукт;

ДПС – Державна податкова служба України;

ЄС – Європейський Союз;

ІКС – Інформаційно-комунікаційна система;

КМУ – Кабінет Міністрів України;

МВФ – Міжнародний валютний фонд;

МСП – Малі та середні підприємства;

НБУ – Національний банк України;

ОЕСР – Організація з економічного співробітництва і розвитку;

ООН – Організація Об'єднаних Націй;

ПДВ – Податок на додану вартість;

ПКУ – Податковий кодекс України;

ПРРО – Програмний реєстр розрахункових операцій;

ФОП – Фізична особа – підприємець;

ШІ – Штучний інтелект;

ВСТУП

Податок на прибуток підприємств у контексті української фіскальної системи має важливе значення через його значний внесок у формування державного бюджету та вплив на економічну стабільність країни. Враховуючи, що податок на прибуток є одним з основних джерел державних доходів, його ефективне адміністрування є ключовим для забезпечення фінансової стабільності України. Проблематика оподаткування прибутку підприємств постійно еволюціонує, реагуючи на зміни у внутрішніх та глобальних економічних умовах, що зумовлює необхідність адаптації податкового законодавства та практик.

Крім того, часті зміни у податковому законодавстві, викликані спробами уряду відповідати на сучасні економічні виклики, такі як цифровізація бізнесу, глобалізація торгівлі та нестабільність макроекономічного середовища, вимагають глибокого аналізу та оцінки для розуміння їх впливу на підприємства. У цьому контексті, оцінка ефективності існуючих механізмів оподаткування, їх впливу на підприємницьку діяльність та взаємодію з іншими елементами фіскальної системи є надзвичайно важливою.

З огляду на ці фактори, критичний аналіз існуючих підходів до оподаткування прибутку підприємств та їх порівняння з міжнародними практиками стає фундаментальним для розуміння можливостей оптимізації податкової системи. Це не тільки відкриває шляхи для поліпшення існуючої системи, але й забезпечує адаптацію до змінюваних умов глобального економічного середовища. Таким чином, дослідження в цій сфері має важливе практичне та теоретичне значення, що сприяє формуванню ефективної, справедливої та конкурентоспроможної системи оподаткування в Україні.

Вивчення теоретичних та методичних підходів до оптимізації системи оподаткування прибутків підприємств зазнало значного розвитку завдяки дослідженням авторів таких, як Гаман Г.О., Коваль Л.А., Ліщук Н.В., Козак С.В., Подолянчук О.А., Попова К.О., Цюцяк А.Л., Цюцяк І.Л., Чепелюк М.І., Куцїй

С.С., та інших. Їх праці стали важливим внеском у розробку стратегій удосконалення податкової системи і слугують надійною основою для глибшого аналізу цієї проблематики.

Метою дослідження дипломної роботи є критичний аналіз існуючих підходів до оподаткування прибутку підприємств та їх порівнянні з міжнародними практиками для оптимізації податкової системи України, адаптації до змінюваних умов глобального економічного середовища, та формуванні ефективної, справедливої, та конкурентоспроможної системи оподаткування.

Завданнями дослідження дипломної роботи є:

- ознайомитися з фундаментальними засадами адміністрування податку на прибуток підприємств;
- проаналізувати фінансові ризики, пов'язані з адмініструванням податку на прибуток підприємств в Україні;
- дослідити стейкхолдер-підхід до адміністрування податку на прибуток підприємств в контексті досягнення балансу публічних та приватних інтересів;
- розглянути стратегічні цілі ефективного адміністрування податку на прибуток підприємств;
- просліджувати практичність та результативність адміністрування податку на прибуток підприємств в Україні;
- охарактеризувати податкові аспекти acquis ЄС, як орієнтири вдосконалення адміністрування податку на прибуток підприємств в Україні;
- обґрунтувати основні недоліки механізму адміністрування податку на прибуток в Україні;
- вдосконалити інноваційні шляхи механізму та впровадження сучасних технологій адміністрування податку на прибуток підприємств;

Об'єктом дослідження у цій дипломній роботі є комплексна система адміністрування податку на прибуток підприємств в Україні.

База дослідження дипломної роботи охоплює широкий спектр джерел, включаючи аналіз нормативно-правової бази України, такої як Податковий кодекс та інші регуляторні документи, а також вивчення офіційної статистики та фінансових звітів для оцінки ситуації в галузі оподаткування. Використання наукової літератури та аналіз міжнародного досвіду забезпечують теоретичне підґрунтя і порівняльний контекст, тоді як наукові публікації та доповіді надають практичні висновки і думки фахівців. Доповнюються ці методи аналітичними та статистичними інструментами для детального вивчення та моделювання потенційних змін у податковій політиці, що дозволяє забезпечити об'єктивність та всебічність дослідження.

Предметом дослідження є детальний аналіз основних принципів адміністрування податку на прибуток, включно з оцінкою фінансових ризиків, розробкою стратегій і методів оптимізації даного процесу.

В цілому, в дипломній роботі були використані такі методи як: аналіз, графічний метод, синтез, групування, прогнозування, метод дедукції, узагальнення, метод абстрагування та ранжирування.

Практичне значення результатів дипломної роботи виражається у розробці стратегій та рекомендацій для оптимізації процесів адміністрування податку на прибуток, які можуть бути застосовані для підвищення ефективності податкових органів, поліпшення фінансової політики підприємств, вдосконалення нормативно-правової бази, та сприяння економічному відновленню України після воєнних подій. Також ці результати можуть використовуватися як основа для подальших наукових досліджень у сфері фінансової політики та податкового регулювання, забезпечуючи цим більш глибоке розуміння та ефективне вирішення проблем у цій галузі.

Дипломна робота представляє собою комплекс самостійних наукових досліджень, виконаних здобувачем. Наукові положення, висновки і пропозиції, які виносяться на захист, були розроблені здобувачем та частково представлені

в наукових статтях. В контексті дипломної роботи, з матеріалів, опублікованих у співавторстві, використовуються виключно ті наукові аспекти та концепції, які є інтелектуальною власністю здобувача. Особистий внесок у спільних наукових працях детально окреслено в переліку опублікованих робіт:

Тучак Т.В., Німак Я.О. Фіскальні важелі та правові засади створення індустріальних парків в Україні. Економіка та суспільство. (48). (особистий внесок автора: здобувачем охарактеризовано важливість індустріальних парків у контексті податкових пільг та законодавчих ініціатив, спрямованих на їх розвиток, проаналізовано стратегічний підхід до розвитку індустріальних парків з метою підвищення їх ефективності та залучення інвестицій).

Швабій К.І., Німак Я.О. Оцінка адміністрування податку на прибуток комерційних банків: аналіз та рекомендації // Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". — 2023. — №20. (особистий внесок автора: здобувачем уточнено існуючі проблеми та виклики у системі адміністрування податків, сформовано конкретні рекомендації щодо оптимізації та модернізації систем оподаткування).

Структура кваліфікаційної (дипломної) роботи складається з переліку умовних позначень та скорочень, вступу, восьми блоків, висновків, списку використаних джерел. Обсяг основного тексту складається з 61 сторінки. Дипломна робота має 9 рисунків та 13 таблиць, список використаних джерел з 36 найменувань.

1. Фундаментальні засади адміністрування податку на прибуток підприємств

Податок на прибуток має велике значення для країни, оскільки він є найважливішим із прямих податків і одним із найбільших наповнювачів державного бюджету. Податок на прибуток підприємств є одним із бюджетоутворюючих податків, який відіграє надзвичайно важливу роль у фінансовому житті країни. Водночас це важливий фактор, що визначає умови існування підприємства, умови функціонування державного бюджету та всієї економічної системи. Це прямий податок, який сплачують підприємства з прибутку, отриманого від реалізації продукції (робіт, послуг), основних засобів, нематеріальних активів, цінних паперів, валютних цінностей, інших видів фінансових ресурсів та основних засобів, а також з прибутку від продажу лізингових об'єктів, отриманих ліцензійні зборів та доходів від іншої діяльності. Історія прибуткового податку має власну історію і розвиток його в нашій країні відбувався поступово. У різні періоди розвитку суспільства вводилися різні податки. Спочатку податки існували у вигляді несистематичних платежів, переважно натуральних. У 1898 р. було введено систему промислового податку на 4 класи землі та категорії підприємств. Встановлювався додатковий промисловий податок на капітал і відсотки на прибуток акціонерних товариств та інших підприємств (0,15% від вартості основних фондів). У 1918 р. податкова політика України складалася з 4 прямих податків (поземельний, основний промисловий податок, прибутковий податок, податок на нерухомість) і 4 непрямих податків. Проте дохідна частина бюджету української скарбниці від прямих податків була дуже «незначною». Податок на прибуток споживчої кооперації та господарських органів громадських організацій був запроваджений із 1923 р. Він сплачувався щоквартально з балансового прибутку в розмірі 35% для споживчої кооперації та 25% для господарських органів громадських організацій [31].

Слід зазначити, що в Україні система оподаткування прибутку підприємств проводилася з частими змінами суб'єкта оподаткування. Так, з 1991 року податок стягувався з прибутку, з 1992 року – з доходу, з 1993 року – спочатку з прибутку, а потім (з II кварталу 1993 року) знову з доходу. У 1994 р. доходи залишалися об'єктом оподаткування, а в 1995 р. оподаткування доходів було знову змінено (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Зміни об'єкта та базових ставок податку на прибуток (дохід)
підприємств у 1991-2022 рр.

Період	Об'єкт	Базова ставка податку, %
1991 р.	Прибутки	35%
1992 р.	Доходи	18%
01.01.1993-31.03.1993 рр.	Прибутки	30%
01.04.1993-31.12.1993 рр.	Доходи	18%
1994 р.	Доходи	22%
01.01.1995-30.06.1997 рр.	Прибутки	30%
01.07.1997 р.	Прибутки	30%
01.01.2004 р.	Прибутки	25%
01.04.2011-31.12.2011 рр.	Прибутки	23%
01.01.2012-31.12.2012 рр.	Прибутки	21%
01.01.2013-31.12.2013 рр.	Прибутки	19%
01.01.2014-31.12.2014 рр.	Прибутки	18%
01.01.2015 по теперішній час	Прибутки визначені за ПКУ	18%

Джерело: [23].

В Україні з 2021 року було введено нові стандарти фінансової звітності на основі міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) замість попередніх національних стандартів. Ці зміни були внесені у зв'язку із наближенням бухгалтерської практики України до міжнародних стандартів. Отже, фінансовий звіт, включаючи прибуток, визначається відповідно до нових стандартів. Стосовно податкового обліку, до 2015 року існувала практика визначення прибутку за податковими стандартами. Однак з 1 січня 2015 року в Україні була впроваджена система оподаткування на основі прибутку підприємств (Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-

VI [25]). Згідно з цією системою, підприємства мають вести облік і подавати податкові звіти з урахуванням фінансової звітності, визначеної відповідно до вимог нових стандартів.

Таким чином, з 2015 року прибуток, який використовується для податкового обліку, визначається на основі стандартів фінансової звітності, які включають у себе міжнародні стандарти. З метою гармонізації власної податкової системи України з податковими системами розвинених країн урядом прийнято низку нормативних документів. У 2011-2016 роках ставку податку на прибуток в Україні було знижено з 25% до 18% і на сьогодні цей показник є одним із найнижчих серед країн ЄС. Ключовою зміною механізму оподаткування прибутку в Україні стало запровадження нового принципу визначення податку на прибуток, який наразі розраховується на підставі бухгалтерського фінансового результату та підлягає коригуванню на так звані податкові різниці [31].

Відповідно до діючих норм Податкового Кодексу України (ПКУ) податок на прибуток в Україні є одним із загальнодержавних податків. Розрахунок податку на прибуток є різницею між виручкою, отриманою у звітному періоді, і собівартістю продукції та адміністративними, виробничими, збутовими та іншими витратами. Податок на прибуток в Україні є прямим податком, платниками якого є юридичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності. Вони можуть бути як резидентами, так і нерезидентами. Сплату прибуткового податку для них також називають загальною системою оподаткування (на відміну від спрощеної). Резиденти – особи, які провадять підприємницьку діяльність в Україні та за кордоном. За винятком неприбуткових підприємств, внесених до Реєстру неприбуткових організацій та юридичних осіб, які користуються пільговою системою оподаткування. Нерезиденти – юридичні особи, джерелом доходу яких є українське походження. Ставка податку на прибуток залежить від сфери діяльності або відповідності компанії певним критеріям. Це може бути страхування, букмекерство або діяльність, пов'язана з проведенням чи

випуском лотерей. З 1 січня 2018 року річна звітність є єдиною для всіх підприємств. Платники податку подають річну декларацію з податку на прибуток протягом 60 днів після звітного року незалежно від того, річну чи квартальну [26].

Варто зазначити, що ставка 18% є базовою для всіх видів діяльності в розумінні ст. 136 Податкового кодексу України (далі – ПКУ), але є винятки відповідно до ст.141 ПКУ, а саме:

- страхова діяльність, від якої дохід (не прибуток) оподатковується за ставкою 0,3%;
- виплати доходів нерезидентам та прирівняним до них особам із джерелом цих доходів з України - за ставкою 0, 4, 6, 12, 15 відсотків за рахунок нерезидента;
- виплати нерезидентам страхових виплат (тобто страхові виплати – внески тощо) – у розмірі 0,12%, а страхові виплати (тобто страхове відшкодування, що виплачується при настанні страхового випадку) підлягають оподаткуванню за ставкою 0, 4, 12%;
- букмекерська діяльність – дохід оподатковується за ставкою 10, 18%;
- діяльність, пов’язана з випуском та проведенням лотерей – дохід оподатковується за ставкою 30% [31].

Податок на прибуток підприємств, крім свого великого фіскального значення, має також широкі можливості регулювання та стимулювання підприємницької діяльності.

За допомогою податку на прибуток можна регулювати такі процеси:

- вибір організаційно-правової форми організації підприємницької діяльності;
- розподіл прибутку (на споживання чи накопичення);
- вибір методів фінансування інвестицій (самофінансування або отримання позикових коштів);
- розподіл трудових і матеріальних ресурсів між окремими сферами господарської діяльності;

- розподіл і перерозподіл ВВП;
- регулювання темпів економічного зростання на макрорівні [12].

Податок на прибуток підприємств має значне фіскальне значення, відрізняючись від аналогічних податків в економічно розвинених країнах. Це пояснюється насамперед історично сформованими пропорціями в розподілі ВВП: в умовах централізованої планової економіки більшу частину доходів бюджету становили надходження від державних підприємств, а податки з населення були відносно невеликими через штучне обмеження споживання та накопичення. фонд був збільшений.

Механізм розрахунку об'єкта оподаткування податком на прибуток підприємств передбачає використання форми фінансової звітності форми 2 Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) та коригування фінансового результату на податкові різниці (рис. 1.1).

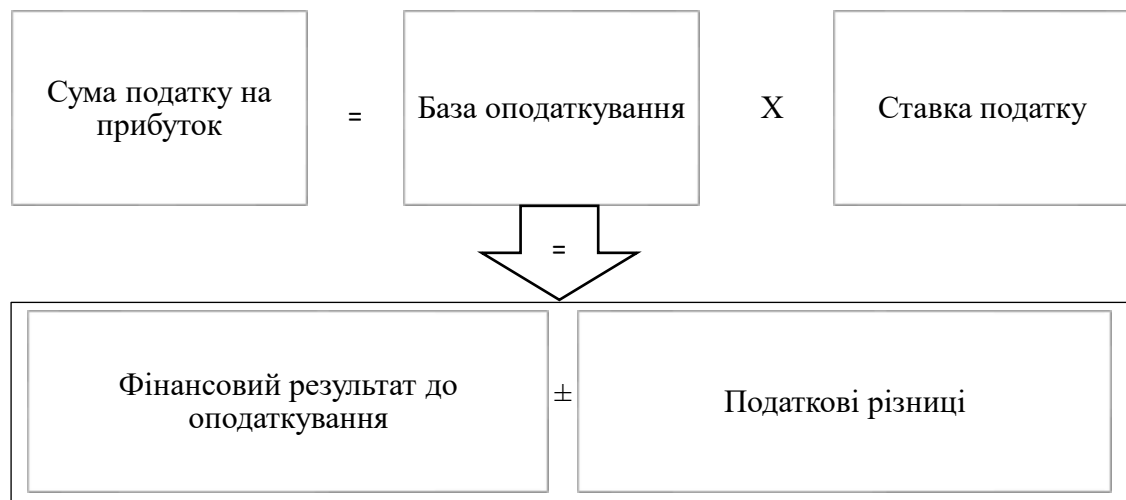

Рис. 1.1. Схема механізму розрахунку податку на прибуток підприємства
Джерело: [27].

Базою оподаткування є грошове вираження об'єкту оподаткування, визначеного згідно з положенням ст. 134 ПКУ [27].

Адміністрування податку на прибуток є важливим компонентом взаємодії між платником податку, податковими та бюджетними інституціями. Механізм цього процесу передбачає виконання положень законодавства, а

також застосування специфічних інструментів та методів впливу на суб'єктів податкових відносин. На першому етапі цього механізму виникає потреба врегулювання нормативних положень Податкового кодексу України (ПКУ) [25]. Це включає в себе аналіз і порівняння цих положень із бухгалтерським законодавством, оскільки фінансовий прибуток, який є об'єктом оподаткування, визначається на основі фінансової звітності платника податку. Однією з ключових функцій є облік платників податку на прибуток та підприємницьких структур, які можуть мати ознаки неприбутковості. Фіскальні органи відповідають за цей облік, а також за обов'язок контролювати податкові зобов'язання платників. Податкове консультування також є важливою складовою адміністрування податку на прибуток, особливо для середніх підприємств та суб'єктів малого бізнесу, які можуть не мати власних штатів податкового менеджменту. Консультації надаються для забезпечення коректності та відповідності податкових обов'язків платників законодавству. Основна мета адміністрування податку на прибуток полягає в створенні системи податкового контролю, яка враховує ступінь ризику діяльності платників. Це передбачає формування ефективного механізму, який забезпечить своєчасну та повну сплату податку та врахує індивідуальні особливості підприємницької діяльності.

Сутність адміністрування податку на прибуток підприємств полягає в системі заходів, які спрямовані на збір податку на прибуток від підприємств та контроль за його дотриманням [13]. Адміністрування податку на прибуток зазвичай відбувається через органи податкової служби або інші податкові органи у відповідності до законодавства кожної конкретної країни. Відповідно до ПКУ основні етапи адміністрування податку на прибуток викладено на рис. 1.2.

Рис. 1.2. Основні етапи адміністрування податку на прибуток

Джерело: [25; 13].

Отже, основні етапи адміністрування податку на прибуток включають:

- 1) реєстрація платників – органи податкової служби реєструють платників податку на прибуток та надають їм відповідний статус;
- 2) збір інформації – збір та обробка інформації від платників податку щодо їхньої фінансової діяльності, включаючи доходи, витрати, прибуток, та інші фінансові параметри;
- 3) визначення об'єкта оподаткування – визначення доходів та витрат, які підлягають оподаткуванню, враховуючи законодавчі вимоги та правила обліку;
- 4) розрахунок податкового зобов'язання – обчислення суми податку на прибуток на підставі визначеного об'єкта оподаткування та податкових ставок;
- 5) збір податку – збір податкового зобов'язання від платників, які мають податковий борг;

6) контроль та перевірки – здійснення регулярних аудитів та перевірок фінансової діяльності підприємств для визначення дотримання податкового законодавства;

7) надання консультацій – надання платникам податків консультацій та допомоги з питань правильного розуміння та виконання податкових обов'язків;

8) застосування санкцій – застосування санкцій у випадках порушення платниками податків встановлених законодавством норм та правил [25].

Адміністрування податку на прибуток є важливим елементом фіскальної політики країни, спрямованим на ефективний та справедливий збір податкових надходжень для фінансування бюджету та забезпечення економічної стабільності.

Для ефективного адміністрування податку на прибуток підприємств та забезпечення податкового контролю, Державна податкова служба України висвітлила важливу інформацію у листі від 04.05.2023 № 9846/7/99-00-21-02-01-07 [20]. Так, що з 31 березня 2023 року набрав чинності наказ Міністерства фінансів України від 20.02.2023 № 101, який вносить зміни до форми Податкової декларації з податку на прибуток підприємств. Ці зміни пов'язані з особливостями оподаткування та реалізацією положень законів України, зокрема: № 2330-IX [17], № 2480-IX [19], № 2600-IX [18], № 2719-IX [15], та № 2720-IX [16]. Наказ № 101 спрямований на створення сприятливих умов для індустриальних парків, забезпечення стабільного функціонування ринку природного газу, оподаткування операцій з майбутнім нерухомим майном та адміністрування погашення податкового боргу. Сума податку на прибуток, що не надходить до бюджету і залишається в розпорядженні учасника індустриального парку, спрямовується на розвиток його діяльності в межах індустриального парку не пізніше 31 грудня наступного календарного року. Порядок використання учасником індустриального парку неоподатковуваних коштів на розвиток діяльності в індустриальному парку затверджується Кабінетом Міністрів України (КМУ). До податкової декларації з податку на

прибуток підприємств (далі – декларація) за податковий (звітний) рік платник податку включає відомості про використання (невикористання) загальної суми коштів, звільнених від оподаткування. У разі втрати платником податку статусу учасника індустріального парку він втрачає право на застосування податкової пільги та зобов'язаний за наслідками податкового (звітного) періоду визначити податкове зобов'язання з цього податку в загальному порядку, яким втратив статус учасника індустріального парку. Законом № 2480 внесено зміни до підрозділу 4 розділу XX «Перехідні положення» Кодексу щодо уточнення редакції пункту 58 щодо особливостей визначення платниками податку – виробниками електричної енергії за «зеленим» тарифом зобов'язання з податку на прибуток підприємств [36].

У сучасних умовах після воєнного відновлення, адміністрування податку на прибуток підприємств в Україні стикається з рядом системних та структурних проблем, що ускладнюють ефективну реалізацію податкової політики та призводять до негативних наслідків для фінансової стійкості підприємств. По-перше, збитковість підприємств стає серйозним фактором, який впливає на обсяги сплаченого податку на прибуток. Внаслідок втрат, завданих воєнними подіями та окупацією, багато компаній можуть перебувати в стані збитковості, що призводить до обмеження можливостей оплати податків та негативно впливає на доходи державного бюджету. По-друге, велика кількість змін у законодавстві, спрямованих на адаптацію до післявоєнної ситуації, вимагає від підприємств постійного оновлення своїх бухгалтерських систем та програмного забезпечення для відповідності новим правилам та нормативам. По-третє, висока ступінь фінансової невизначеності та ризику у зв'язку зі змінами в економічному середовищі та політиці може зробити непередбачуваним розмір оподаткування для підприємств, важко визначити оптимальні стратегії податкового планування. По-четверте, адміністрування податку на прибуток потребує високого рівня координації між різними органами, включаючи податкові та фінансові служби. Умови воєнного відновлення можуть ускладнити цей процес та викликати дисбаланс

у взаємодії між різними ланками адміністративного апарату. Враховуючи ці проблеми, розробка та впровадження комплексних стратегій адміністрування податку на прибуток стають надзвичайно важливими для забезпечення стабільності та розвитку бізнес-середовища в умовах післявоєнного відновлення.

Отже, проблеми адміністрування податку на прибуток підприємств в Україні в умовах після воєнного відновлення включають збитковість підприємств, нестабільність законодавства, високий рівень фінансової невизначеності та неефективну координацію між органами влади, що впливає на публічні фінанси через обмеження надходжень до бюджету та зумовлює потребу перегляду існуючої системи адміністрування податку на прибуток підприємства. Сучасний стан фінансової системи України ускладнює ефективне управління податковими ресурсами і зміни в управлінні публічними фінансами можуть включати в себе впровадження більш прозорих та стабільних податкових політик для підтримки сталих надходжень до бюджету та сприяння фінансовому відновленню.

2. Оцінка фіскальних ризиків, пов'язаних з адмініструванням податку на прибуток підприємств в Україні

Фіскальні ризики, пов'язані з адмініструванням податку на прибуток підприємств в Україні, можуть бути оцінені на основі податкових надходжень до Зведеного бюджету за період 2019-2022 років (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Податкові надходження податку на прибуток підприємств до Зведеного бюджету України за 2019-2022 рік

№	Найменування	Періоди, (млн грн)				Зміни у 2022 до 2020 рр.	
		2019	2020	2021	2022	+/-	%
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Податок на прибуток підприємств і організацій, що перебувають у державній власності	18531,6	19963,5	6034,8	7102,5	-11429,1	-61,67
2	Податок на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності	375,3	605,3	341,6	1306,8	931,5	248,20
3	Податок на прибуток підприємств, створених за участю іноземних інвесторів	15535,8	14796,4	20912,6	17636	2100,2	13,52
4	Податок на прибуток іноземних юридичних осіб	5213,3	8258,4	11392,6	5041,6	-171,7	-3,29
5	Податок на прибуток банківських організацій, включаючи філіали аналогічних організацій, розташованих на території України	6169,9	7873,3	8314	12394,5	6224,6	100,89
6	Податок на прибуток страхових організацій, включаючи філіали аналогічних організацій, розташованих на території України	1348,5	1673,8	1653,7	2042,7	694,2	51,48
7	Податок на прибуток підприємств, який сплачують інші платники	69647,8	64645	114356	84252,6	14604,8	20,97

Продовження табл. 2.1

1	2	3	4	5	6	7	8
8	Податок на прибуток фінансових установ, включаючи філіали аналогічних організацій розташованих на території України, за винятком страхових організацій	414,1	604	787,4	677,9	263,8	63,70
9	Податок на прибуток підприємств на особливих умовах, що сплачується резидентами Дія Сіті	-	-	-	0,15	0,15	
10	Податок на дохід, який сплачують суб'єкти, що здійснюють діяльність з випуску та проведення лотерей	80,1	51,8	51,7	26,7	-53,4	-66,67
11	Податок на дохід, отриманий від букмекерської діяльності та азартних ігор (у тому числі казино)	-	-	-	80	80	
12	Податок на прибуток підприємств	117317	118472	163844	130562	13245	11,29

Джерело: складено за [14].

Таблиця 2.1 надає аналіз податкових надходжень від податку на прибуток підприємств до Зведеного бюджету України за період 2019-2022 років, який вказує на значне зменшення податкових надходжень у 2022 році порівняно з 2021 роком, проте порівняно із 2019 роком обсяги надходжень податку на прибуток підприємства збільшилися на 13245 млн. грн., що склало +11,29%.

У 2022 році податок на прибуток підприємств і організацій державної власності скоротився на 11,4 млрд грн., або на 61,67% порівняно із 2019 роком. Податок на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності показав суттєве зростання податкових надходжень у 2022 році на 248,20% або 931,5 млн грн порівняно з 2019 роком. Податок на прибуток підприємств, створених за участю іноземних інвесторів, помітно збільшився у 2022 році на 13,52% або 2100,2 млн грн порівняно з 2019 роком. Податкові

надходження від податку на прибуток іноземних юридичних осіб різко зменшилися у 2022 році порівняно з 2019 роком на 3,29% або на 171,7 млн. грн. Банківські установи сплатили податку на прибуток у 2022 році на суму 12394,5 млн. грн., що більше на 6,2 млрд грн від суми в 2019 року. Страхові організації сплатили прибутків у 2022 році 2042,7 млн. грн., що перевищує рівень 2019 року на 694,2 млн. грн. (+51,48%). Податок на прибуток підприємств, який сплачують інші платники збільшився у 2022 році на 20,97% або 14,604.8 млн грн порівняно з 2019 роком. Податок на прибуток фінансових установ, за винятком страхових організацій теж показав значний ріст податкових надходжень у 2022 році на 63,70% або 263,8 млн грн порівняно з 2019 роком. Податок на дохід, який сплачують суб'єкти, що здійснюють діяльність з лотерей різко зменшився у 2022 році порівняно з 2019 роком на 66,67% або 53,4 млн грн. До зведеного бюджету у 2022 році вперше надійшли податкові надходження від податку на дохід, отриманого від букмекерської діяльності та азартних ігор (у тому числі казино). Загальне збільшення податкових надходжень від податку на прибуток підприємств у 2022 році порівняно із 2019 роком відбулося 13245 млн грн.

У таблиці 2.2 виконаємо аналіз структури податкових надходжень на прибуток підприємств.

Таблиця 2.2

Структура податкових надходжень податку на прибуток підприємств до
Зведеного бюджету України за 2019-2022 рік

№	Найменування	Періоди, (млн грн)				Зміни у 2022 до 2020 рр.
		2019	2020	2021	2022	Пунктів структури
1	2	3	4	5	6	7
1	Податок на прибуток підприємств і організацій, що перебувають у державній власності	15,80	16,85	3,68	5,44	-10,36
2	Податок на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності	0,32	0,51	0,21	1,00	0,68

Продовження табл. 2.2

1	2	3	4	5	6	7
3	Податок на прибуток підприємств, створених за участю іноземних інвесторів	13,24	12,49	12,76	13,51	0,27
4	Податок на прибуток іноземних юридичних осіб	4,44	6,97	6,95	3,86	-0,58
5	Податок на прибуток банківських організацій, включаючи філіали аналогічних організацій, розташованих на території України	5,26	6,65	5,07	9,49	4,23
6	Податок на прибуток страхових організацій, включаючи філіали аналогічних організацій, розташованих на території України	1,15	1,41	1,01	1,56	0,42
7	Податок на прибуток підприємств, який сплачують інші платники	59,37	54,57	69,80	64,53	5,16
8	Податок на прибуток фінансових установ, включаючи філіали аналогічних організацій розташованих на території України, за винятком страхових організацій	0,35	0,51	0,48	0,52	0,17
9	Податок на прибуток підприємств на особливих умовах, що сплачується резидентами Дія Сіті				0,00	0,00
10	Податок на дохід, який сплачують суб'єкти, що здійснюють діяльність з випуску та проведення лотерей	0,07	0,04	0,03	0,02	-0,05
11	Податок на дохід, отриманий від букмекерської діяльності та азартних ігор (у тому числі казино)				0,06	0,06
12	Податок на прибуток підприємств	100,00	100,00	100,00	100,00	0,00

Джерело: складено за [14].

З таблиці 2.2 можна визначити платники податків, які мають найбільшу питому вагу в структурі податкових надходжень від податку на прибуток підприємств до Зведеного бюджету України за 2020 рік. Так, податок на прибуток підприємств, який сплачують інші платники становить значну частку у структурі (59,37% у 2019 році із зростанням до 64,53% у 2022 році, приріст на 5,16%). Податок на прибуток підприємств і організацій, що перебувають у державній власності має вагомий вплив, але зменшився в порівнянні з 2019 роком (з 15,82% до 5,44%). Податок на прибуток підприємств, створених за участю іноземних інвесторів, також є суттєвим,

зберігаючи стабільність у структурі (13,2-13,5%). Податок на прибуток банківських організацій займає вагому позицію, збільшившись на 4,23% у 2022 році порівняно із 2019 роком до 9,29 на кінець 2022 року (рис. 2.1).

Рис. 2.1. Структура податкових надходжень від податку з прибутку підприємств у 2022 році

Джерело: складено за [14].

До категорії інших підприємств, які займають найбільшу частку в структурі податкових надходжень, віднесено підприємства із українським капіталом приватної форми власності, які займаються різними видами діяльності, окрім банківської, страхової, букмекерської та азартної діяльності.

Отже, підприємства, які віднесено до іншої категорії, та підприємства, створені за участю інвесторів, формують основну частину податкових

надходжень від податку з прибутку підприємства – 78%. Інші податки займають меншу частку в загальній структурі. Отже, реформи або зміни в цих ключових сегментах можуть суттєво вплинути на податкові надходження та фінансову стабільність.

У таблиці 2.3 виконаємо аналіз питомої ваги податкових надходжень податку на прибуток підприємств до Зведеного бюджету України за 2019-2022 рік.

Таблиця 2.3

Питома вага податкових надходжень податку на прибуток підприємств до
Зведеного бюджету України за 2019-2022 рік

№	Найменування	Періоди, (млн грн)				Зміни у 2022 до 2020 рр.
		2019	2020	2021	2022	Пунктів структури
1	Податок на прибуток підприємств і організацій, що перебувають у державній власності	1,43	1,45	0,36	0,32	-1,11
2	Податок на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності	0,02	0,04	0,02	0,05	0,03
3	Податок на прибуток підприємств, створених за участю іноземних інвесторів	1,2	1,07	1,25	0,8	-0,4
4	Податок на прибуток іноземних юридичних осіб	0,4	0,59	0,68	0,22	-0,18
5	Податок на прибуток банківських організацій, включаючи філіали аналогічних організацій, розташованих на території України	0,47	0,57	0,5	0,56	0,09
6	Податок на прибуток страхових організацій, включаючи філіали аналогічних організацій, розташованих на території України	0,1	0,12	0,09	0,09	-0,01
7	Податок на прибуток підприємств, який сплачують інші платники	5,39	4,69	6,87	3,83	-1,56
8	Податок на прибуток підприємств	9,09	8,6	9,85	5,94	-3,15
9	Всього податкових надходжень до Зведеного бюджету України	82,98	82,56	87,46	61,16	-21,82
10	Всього доходів	100	100	100	100	0

Джерело: складено за [14].

Якщо аналізувати внесок податкових надходжень до Зведеного бюджету, необхідно відзначити, що надходження податку на прибуток,

сплачених від інших платників склав 5,39% у 2019 році із зниженням частки до 3,83% у 2022 році, що вказує на скорочення частки на 1,56%. І загалом, окрім банківських установ, усі види підприємств показується скорочення податкових надходжень податку із прибутку до Зведеного бюджету. Це зумовлює скорочення частки надходжень податку на прибуток підприємств до Зведеного бюджету України у 2022 році на 3,15% (рис. 2.2).

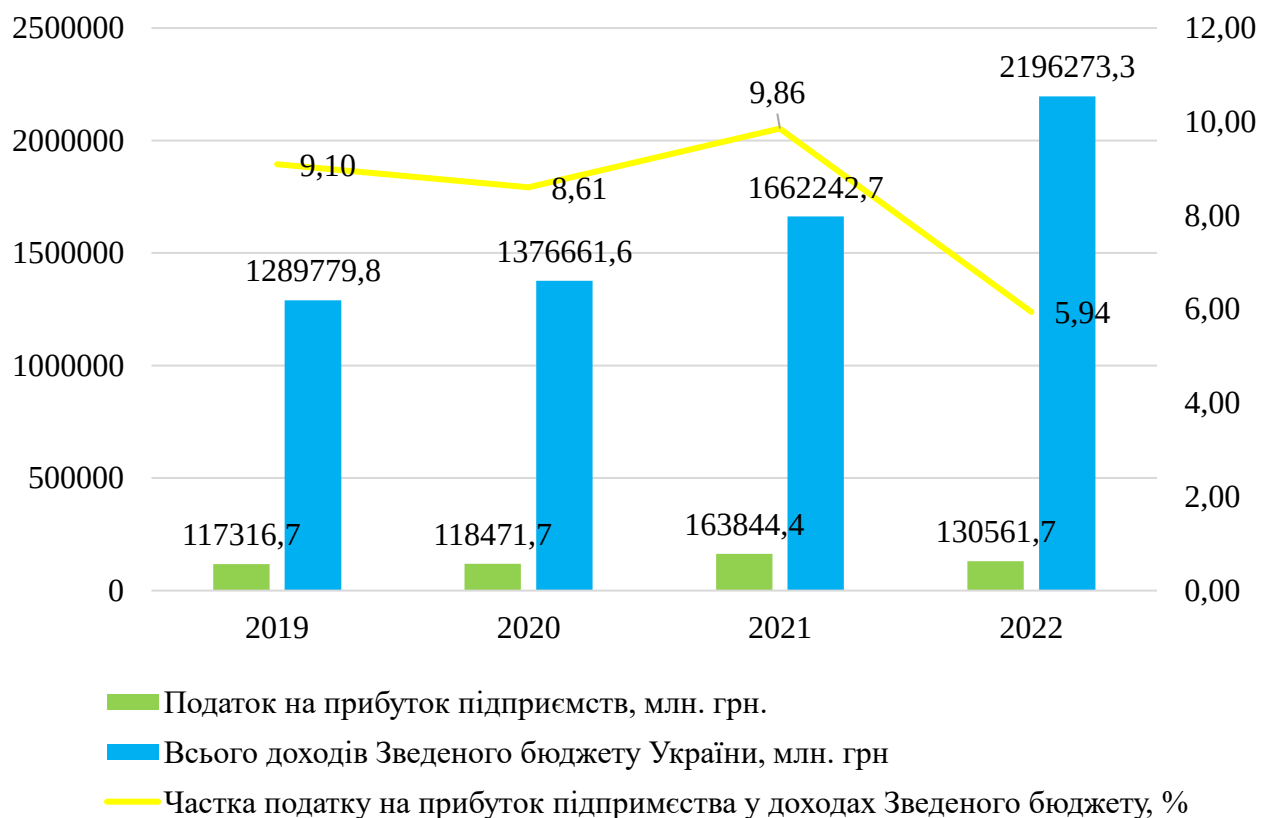

Рис. 2.2. Динаміка частки податку на прибуток підприємств у доходах Зведеного бюджету

Джерело: складено за [14].

Як бачимо, зростання податку на прибуток має нижчий темп, ніж загальні доходів Зведеного бюджету. На рис. 2.3 представимо динаміку частки податку на прибуток підприємств у податкових надходженнях до Зведеного бюджету

Рис. 2.3. Динаміка частки податку на прибуток підприємств у податкових надходженнях до Зведеного бюджету

Джерело: складено за [14].

З даних рис. 2.2 можна зробити висновки, що у 2022 році сума податку на прибуток підприємств зменшилась порівняно з попереднім роком і становила 130561,7 млн. грн. Загальні податкові надходження до Зведеного бюджету України збільшувались до 2021 року, але в 2022 році відбувся спад до 1343225 млн. грн. Відсоткова частка податку на прибуток підприємств від загальних податкових надходжень зменшилась від 10,96% у 2019 році до 9,72% у 2022 році. Загальна тенденція показує зменшення внеску податку на прибуток підприємств у загальні податкові надходження, що зумовлено зниження ділової активності підприємств та ефективності їх діяльності на фоні широкомасштабних воєнних дій.

У 2022 році спостерігається зменшення податкових надходжень від податку на прибуток підприємств порівняно з попереднім роком. Це може бути викликано скороченням ділової активності підприємств та загальним

погіршенням економічних умов через воєнні дії. Спад податкових надходжень може створити фінансовий ризик та призвести до нестабільності у фінансовому секторі та здатності держави забезпечити потреби суспільства в умовах воєнного стану. Важливо враховувати, що різноманіття джерел податкових надходжень може створити ризик залежності від окремих галузей, зокрема банківського та страхового секторів. З огляду на зміни у фінансових надходженнях важливо розглядати різні галузі та джерела податків при розробці стратегій управління публічними фінансами. Врахування воєнного стану як основного фактору ризику є важливим при адмініструванні податків, оскільки воєнні дії можуть суттєво вплинути на економічну активність та фінансову стабільність в подальшому. В умовах невизначеності та ризиків, пов'язаних із військовим конфліктом, важливо розробляти гнучкі стратегії адміністрування податків для ефективного реагування на зміни у фінансовому середовищі. Отже, враховуючи вищезазначені фактори, держава повинна активно впроваджувати ефективні стратегії управління публічними фінансами, які враховують нестабільність у фінансовому секторі та забезпечують необхідний рівень фінансової стійкості в умовах воєнного стану.

3. Стейкхолдер-підхід до адміністрування податку на прибуток підприємств в контексті досягнення балансу публічних та приватних інтересів

Стейкхолдерами в контексті адміністрування податку на прибуток підприємств в Україні є різні групи осіб та організацій, які мають інтерес та вплив на цей процес (рис. 3.1).

Рис. 3.1. Перелік стейкхолдерів адміністрування податку на прибуток підприємств в Україні

Джерело: складено автором за [10].

Отже, серед ключових стейкхолдерів адміністрування податку на прибуток підприємств в Україні можна виділити:

1) державу та податкову службу як її агента. Держава має основний інтерес у максимізації податкових надходжень та забезпеченні ефективного адміністрування податків. Податкова служба відповідає за збір податків та має зацікавленість у зменшенні податкових ухилень та уникнення несплат податків;

2) підприємства та бізнес-спільнота. Підприємства є прямими платниками податку на прибуток і мають інтерес у забезпеченні прозорих та справедливих правил адміністрування податків, а також у мінімізації податкового тиску;

3) громадські організації та активісти. Громадські організації можуть виступати за інтереси громади та суспільства в цілому. Вони можуть вимагати більшої прозорості, боротьби з корупцією, а також впровадження соціально відповідальних фіскальних політик;

4) міжнародні організації та фінансові установи. Міжнародні організації, такі як Міжнародний валютний фонд (МВФ), можуть мати інтерес у стабільності фіскальної системи України, впровадженні ефективних податкових реформ та виконанні міжнародних зобов'язань. Наразі МВФ виступав проти зниження податків в Україні під час війни та після неї. Відбудова та відновлення України потребуватимуть величезних фінансових ресурсів, у тому числі податкових, про що свідчить нещодавня оцінка збитків та потреб у відбудові. Міжнародне співтовариство готове розділити частину тягаря, але Україна повинна продовжувати виконувати свою частину та посилювати мобілізацію вітчизняних збройних сил за рахунок доходів для фінансування зростаючих соціальних та інфраструктурних потреб. Світовий банк, ООН, Європейська комісія та Україна підрахували, що для відновлення України після року повномасштабної війни знадобиться 411 мільярдів доларів, що в 2,6 рази перевищує очікуваний валовий внутрішній продукт України у 2022 році. У такому разі зменшення податків, яке стимулює бізнес, просто

позбавить державу коштів на фінансування соціальних програм і відновлення інфраструктури, що негативно вплине на можливість сталого економічного зростання після війни. У той же час ефективна та справедлива податкова політика дозволяє перерозподіляти державні ресурси на соціальні та інфраструктурні потреби країни, одночасно підвищуючи конкурентоспроможність шляхом забезпечення рівних умов для ведення бізнесу. Для післявоєнної України це буде головною умовою сталого та довгострокового економічного зростання. Звідси логічно випливає, що дії, які зменшують податкові надходження або руйнують існуючу базу оподаткування, обмежують здатність України досягати цілей реконструкції та розвитку, що може негативно впливати на довгострокове економічне зростання [22]. При цьому нова програма України з МВФ спрямована на зміцнення фінансової та фіскальної дисципліни [29];

5) аудиторські та консалтингові компанії. Компанії, які надають послуги з аудиту та консультування, можуть мати інтерес у розвитку складних податкових стратегій для клієнтів, а також в удосконаленні систем адміністрування податків;

6) академічна спільнота та дослідницькі центри. Дослідницькі установи та університети можуть бути зацікавлені в аналізі ефективності податкових систем, розробці нових методів адміністрування податків та податкових реформ;

7) споживачі та громадяни. Громадяни та споживачі мають інтерес у стабільності економіки та справедливому розподілі фінансових ресурсів, що може бути досягнуто через ефективне адміністрування податків.

Врахування інтересів та взаємодія між цими стейкхолдерами є важливим елементом розробки та впровадження ефективної податкової політики в Україні та ефективного адміністрування податку на прибуток.

Далі визначимо вето-гравців. Вето-гравці або гравці з правом вето є тими, кого можна визначити через їхню здатність блокувати або заважати прийняттю рішень чи здійсненню змін у системі [8]. У контексті

адміністрування податку на прибуток підприємств в Україні можливі вето-гравці представлено на рис. 3.2.

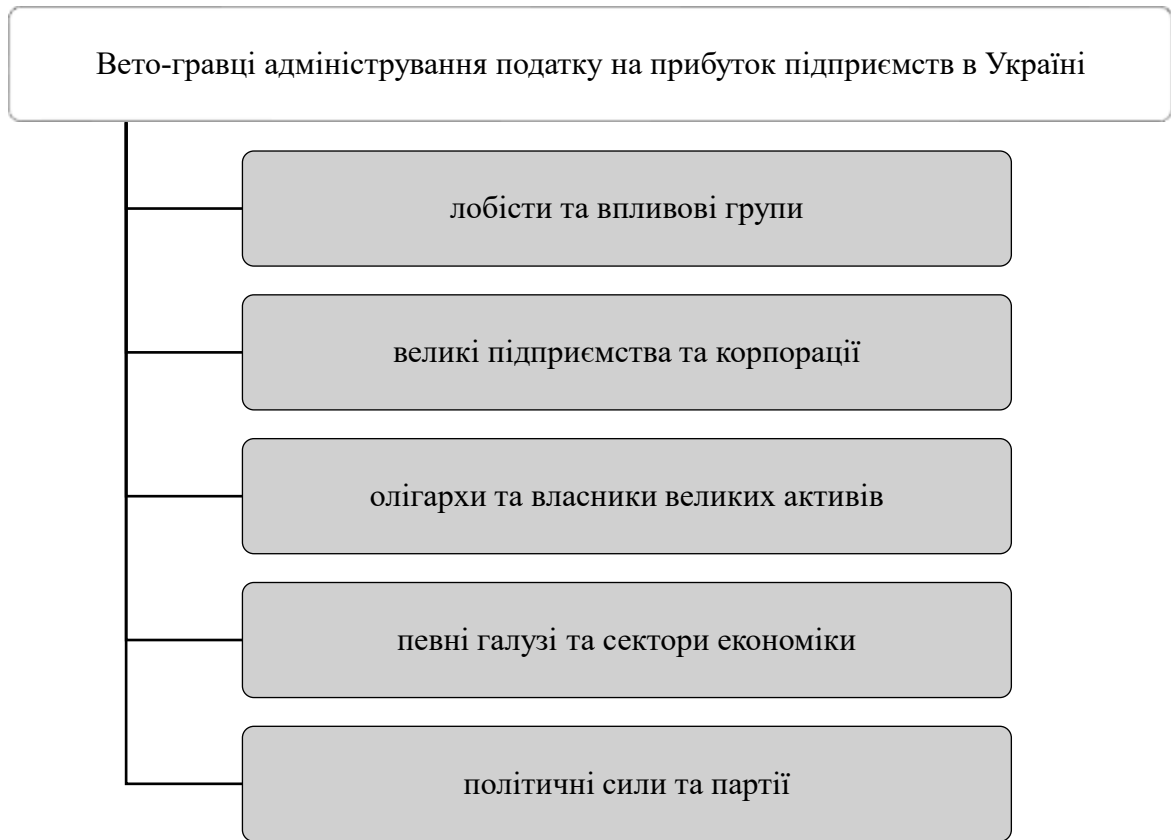

Рис. 3.2. Перелік вето-гравців адміністрування податку на прибуток підприємств в Україні

Джерело: складено автором за [10].

До основних вето-гравців адміністрування податку на прибуток підприємств в Україні включено:

1) лобісти та впливові групи. Лобісти та групи з великим економічним впливом можуть мати вето, впливаючи на ухвалення податкових законів або реформ в свою користь;

2) великі підприємства та корпорації. Великі компанії з значним економічним впливом можуть використовувати свій статус для блокування податкових ініціатив, які можуть негативно вплинути на їхні прибутки;

3) олігархи. Олігархи та особи з великими фінансовими ресурсами можуть володіти великим впливом на політичний процес та використовувати його для захисту своїх інтересів;

4) певні галузі та сектори економіки. Деякі галузі або сектори економіки, такі як фінансовий сектор чи великі промислові комплекси, можуть виступати як вето-гравці, захищаючи свої особливі інтереси;

5) політичні сили та партії. Політичні сили, які мають значний виборчий вплив або представлені в коаліції, можуть використовувати своє політичне вето для блокування податкових реформ.

Ці вето-гравці можуть мати різноманітні мотивації, включаючи захист власних економічних інтересів, збереження статус-кво, чи мінімізацію податкового тиску на себе чи на певні групи. Управління цими інтересами та забезпечення адекватного врахування потреб різних стейкхолдерів є ключовим завданням для реформування податкової системи.

Процес ідентифікації та пріоритетизації груп стейкхолдерів має певний алгоритм, що укладається в шість етапів:

- 1) ідентифікація груп та індивідів;
- 2) визначення ключових потреб кожної групи;
- 3) аналіз інтересів і ступеня впливу кожної групи;
- 4) формування плану заходів для управління очікуваннями стейкхолдерів;
- 5) реалізація запланованих дій;
- 6) аналіз результатів управління і повторення процесу [20].

Оцінка стейкхолдерів за рівнем впливовості та зацікавленості є важливим етапом управління взаємовідносинами та розробки стратегій. Для оцінки стейкхолдерів за рівнем впливовості та зацікавленості можна використовувати матрицю впливовості-зацікавленості, яка дозволяє визначити стратегії взаємодії з різними групами стейкхолдерів [28]. Оцінка впливовості-зацікавленості стейкхолдерів в умовах війни в адмініструванні податку на прибуток підприємств в Україні представлено у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Оцінка впливовості та зацікавленості стейкхолдерів в адмініструванні податку на прибуток підприємств в Україні

№ п/п	Група стейкхолдерів	Рівень впливовості (високий, середній, низький)	Рівень зацікавленості
1	Держава та податкова служба	Високий	Високий
2	Підприємства та бізнес-спільнота	Високий	Високий
3	Громадські організації та активісти	Середній	Високий
4	Міжнародні організації та фінансові установи	Високий	Середній
5	Аудиторські та консалтингові компанії	Середній	Високий
6	Академічна спільнота та дослідницькі центри	Середній	Середній
7	Споживачі та громадяни	Низький	високий

Джерело: складено автором.

Враховуючи дані таблиці, матриця впливовості-зацікавленості стейкхолдерів представлена на рис. 3.3.

Рис. 3.3. Матриця впливовості-зацікавленості адміністрування податку на прибуток підприємств в Україні

Джерело: складено автором.

Високий рівень впливовості та зацікавленості мають держава та податкова служба. Ці актори як ключові учасники в адмініструванні податку, мають великий інтерес і можливість впливу на законодавство та процеси збору податків, особливо в умовах війни. Підприємства та бізнес-спільнота як основні платники податків, мають значний вплив на фіскальні питання та зацікавлені в стабільності податкового середовища.

Громадські організації та активісти мають помірний вплив, але великий інтерес у захисті інтересів громадян та сприянні справедливому адмініструванню податків. Високий рівень впливовості, але помірний інтерес мають міжнародні організації та фінансові установи, організації мають значний вплив на економічні питання в Україні, але їхні інтереси можуть відрізнятися від внутрішніх стейкхолдерів. Високий інтерес, але помірний вплив мають аудиторські та консалтингові компанії, які завдають експертний внесок у податкову стратегію підприємств, але їхній вплив помірний в порівнянні з урядовими структурами та бізнес-спільнотою. Академічна спільнота та дослідницькі центри також мають експертні знання, але їхній вплив теж є помірним. Низький рівень впливовості, але високий інтерес мають споживачі та громадяни. І хоча вони можуть мати низький вплив, їхні інтереси важливі для забезпечення справедливості та ефективності системи адміністрування податків.

Таблиця 3.2

Оцінка впливу стейкхолдерів в адмініструванні податку на прибуток підприємств в Україні

Категорія	Група	Рівень впливу	Примітки щодо стратегій
1	2	3	4
Відповідальні стейкхолдери	Підприємства та бізнес-спільнота	Високий -	Податкова стратегія, співпраця з податковими органами
Ділові партнери	Аудиторські та консалтингові компанії	Середній	Надання консультацій, аудиторські послуги, співпраця з бізнесом
Спостерігачі	Громадські організації	Середній	Моніторинг податкових

Продовження табл. 3.2

1	2	3	4
	та активісти		процесів, громадський тиск
	Академічна спільнота та дослідницькі центри	Низький	Дослідження, аналіз та розробка нових підходів
	Споживачі та громадяни	Низький	Споживацькі проблеми, участь у громадських обговореннях
Регулюючі інститути	Держава та податкова служба	Високий +	Розробка та зміна законодавства, контроль виконання
	Міжнародні організації та фінансові установи	Високий +	Співпраця у регулюванні, адаптація до міжнародних стандартів

Джерело: складено автором.

Цей аналіз показує, що успішна податкова політика в частині адміністрування податку на прибуток в Україні потребує ефективного співробітництва між відповідальними стейкхолдерами, зокрема, державою, підприємствами, аудиторськими компаніями та громадськими організаціями, і врахування їхніх різних рівнів впливу та інтересів. Оцінка рівня впливовості та зацікавленості дозволяє управлінцям визначити стратегії взаємодії, приділяти увагу ключовим стейкхолдерам, а також уникати потенційних конфліктів та непорозумінь. Цей підхід допомагає оптимізувати взаємовідносини та досягти більшого рівня підтримки для запланованих ініціатив.

4. Стратегічні цілі ефективного адміністрування податку на прибуток підприємств

Для ефективного адміністрування податку на прибуток в Україні визначено 3 основні цілі (рис. 4.1).

Рис. 4.1. Цілі ефективного адміністрування податку на прибуток
Джерело: складено автором.

Отже, основними цілями ефективного адміністрування податку на прибуток в Україні є:

- 1) підвищення ефективності збору податків – забезпечення точного та своєчасного збору податків від підприємств з мінімізацією витрат на адміністрування;
- 2) транспарентність та зрозумілість податкового законодавства – спрощення податкових норм та процедур для забезпечення їх зрозумілості та доступності для всіх платників податків;
- 3) справедливий розподіл податкового тягаря – запровадження механізмів, які гарантують справедливе оподаткування різних категорій

підприємств з урахуванням їх економічного становища та масштабів діяльності.

Першою ключовою метою ефективного адміністрування податку на прибуток в Україні є підвищення ефективності збору податків. Це передбачає забезпечення точного та своєчасного збору податків від підприємств із мінімізацією витрат на адміністрування. Одним із ключових методів досягнення цієї мети є впровадження цифровізації в процес адміністрування податків. Цифровізація податкового адміністрування передбачає використання сучасних технологій та інформаційних систем для автоматизації процесів збору та обробки податкової інформації. Це дозволяє значно полегшити взаємодію між платниками податків і податковими органами, знизити ймовірність помилок та уникнути затримок у зборі податків. Цифровізація може охоплювати такі аспекти, як електронне подання звітності, використання онлайн-платформ для спрощення оплати податків, автоматизоване виявлення порушень та впровадження систем штучного інтелекту для аналізу податкових даних. Застосування цифрових технологій не лише прискорює процеси адміністрування, але й підвищує їхню точність та забезпечує більш ефективний контроль за виконанням податкових зобов'язань. Такий підхід до адміністрування податків не лише сприяє підвищенню ефективності збору податків, але й робить процес більш прозорим та доступним для усіх сторін, зменшуючи бар'єри для платників податків та забезпечуючи їхню більшу довіру до системи оподаткування.

Другою важливою метою удосконалення адміністрування податку на прибуток в Україні є забезпечення транспарентності та зрозумілості податкового законодавства. Це передбачає спрощення податкових норм та процедур з метою забезпечення їхньої зрозумілості та доступності для всіх платників податків. Для досягнення цієї цілі необхідно переглянути та спростити складні податкові норми, уникати надмірної бюрократії та використовувати прості та зрозумілі терміни. Транспарентність передбачає не лише доступність тексту закону, але і можливість ефективного розуміння його

з боку платників податків, без використання професійних консультантів. Спрощення податкових процедур також включає в себе розробку інформаційних матеріалів та довідкових ресурсів, що пояснюють податкові зобов'язання, права та обов'язки платників. Можливість легкої доступності цих ресурсів онлайн може покращити інформованість платників податків та сприяти їхній своєчасній та правильній звітності. Забезпечення транспарентності та зрозумілості податкового законодавства не лише полегшить виконання податкових зобов'язань платниками, але і сприятиме вірі громадян та бізнесу в розуміння та реалізацію податкових правил. Це є важливим елементом створення сприятливого та прозорого податкового середовища в Україні.

Третьою ключовою метою у контексті оптимізації адміністрування податку на прибуток в Україні є забезпечення справедливого розподілу податкового тягара. Це передбачає впровадження механізмів, які гарантують еквітабельне оподаткування різних категорій підприємств, враховуючи їхнє економічне становище та масштаби діяльності. Для досягнення цієї цілі необхідно розглядати систему оподаткування як інструмент, який повинен бути адаптований до різних галузей та розмірів підприємств. Запровадження диференційованих ставок оподаткування, що враховують рентабельність та обсяги виробництва, може сприяти більш справедливому розподілу податкового тягара. Крім того, важливо розглядати різні сектори економіки та їхні специфічні характеристики при розробці податкових політик. Можливе встановлення податкових пільг або інших заходів підтримки для підприємств у сферах, які є ключовими для соціально-економічного розвитку країни або стали зонами інновацій. Забезпечення справедливого розподілу податкового тягара не лише зменшить фінансовий навантаження на менш прибуткові компанії, але і сприятиме створенню більш стимулюючого середовища для бізнесу та підтримки економічного зростання. Такий підхід покликаний зробити систему оподаткування більш справедливою та ефективною.

Основою сталого оподаткування є суспільний договір між державою та її бізнесовими структурами. Сума, сплачена як податок, має відповідати потребам державного бюджету та бути розумною для платника податків. Справедливість оподаткування – це концепція, яка вимагає, щоб державна податкова система була справедливою для її платників. Загальними принципами чесного та справедливого адміністрування податків є:

- Прийнятні податкові ставки. Збори мають бути доступними для платників податків і бажано фіксованими, щоб зростання доходу не призвело до надмірної податкової ставки;

- Розумні суми для оплати. Окрім відносної ставки податку, абсолютна сума збору має бути прийнятною для платників податків. Для прикладу, більш тривалий податковий період може призвести до значної суми нарахованих податків. Це може бути обтяжливим для платника податків через можливий дефіцит готівки через скромне управління бюджетом. Якщо платник податків не має необхідної суми в банку, йому потрібно позичити гроші, що несе надмірні капітальні витрати;

- Мінімізація або скорочення невинуватених пільг. Багато урядів пропонують податкові пільги. Це може свідчити про тенденційне ставлення до окремих категорій платників податків. Іншим недоліком пільг є необхідність їх свавілля, що потребує додаткових ресурсів від податкових органів і призводить до зростання витрат на адміністрування податків;

- Відсутність авансових платежів. Платник податків повинен сплачувати податки після здійснення ним оподатковуваної діяльності, отримання оподаткованого доходу та/або використання оподатковуваних активів;

- Розподіл бізнес-ризиків з державою. Наприклад, якщо режим оподаткування базується на факті відвантаження та передбачає авансовий платіж, премію за ризик несе платник податків, а не держава. Попередня сплата податку є тягарем для платників податків, які відвантажили товари, але

ще не отримали платежі від покупців, оскільки це створює від'ємний грошовий потік і збільшує дебіторську заборгованість;

– Прозорість. Платник податків має розуміти, як уряд витрачає податки, які він сплачує, і цінувати прямі докази того, що їх ніхто не вкрав, а влада використовує їх справедливо та ефективно. Наприклад, коли податкові надходження допомагають розвивати територію місця розміщення платника податків із видимим прогресом і покращеннями в реальному часі [6].

Державні органи повинні ставитися до кожного платника податків чесно, справедливо та неупереджено, щоб забезпечити їх довіру та підтримувати соціальну угоду. Для держави не так важливий відносний розмір податкових ставок, як ефективне збирання доходів для підтримки прибуткового бюджету, зростання економіки, розвитку інфраструктури, забезпечення соціального захисту та оборони. Якщо держава відчуває недостатній збір доходів, то зазвичай намагається підвищити податкові ставки для лояльних і відповідальних платників податків. Це призводить до більш серйозного порушення рівності оподаткування, що ще більше стимулює ухилення від сплати податків і створює міцну основу для зростання тіньової економіки [6].

Іншим важливим принципом ідеального адміністрування податків є дотримання принципу рівності. Це означає, що сумлінний платник податків, який добросовісно сплачує податки, не повинен зазнавати не вигідних збитків порівняно з тими, хто їх не виконує, і не отримує штрафів чи інших наслідків. Рівність виконання прирівнюється до невідворотності покарання. Податкові органи повинні виявляти тих, хто не сплачує податки, і змушувати їх виконувати їх [6].

Окрім справедливості оподаткування та рівності у виконанні податкових обов'язків, важливо прийняти принцип простого та зручного податкового законодавства. Це вимагає дотримання двох наріжних принципів.

1) спрощена реєстрація платників податків. Взяття на облік підприємств, ФОП, підприємців у податкових органах, а також вибір режиму оподаткування

та реєстрація об'єктів оподаткування мають бути простими та зручними для всіх платників податків. Це потребує інтеграції податкових систем із реєстрами оподаткованого майна (зокрема землі, нерухомості та транспортних засобів) та автоматизованого зв'язку з платниками податків.

2) Спрощена система оподаткування. Традиційний процес дотримання податкового законодавства в частині податку на прибуток підприємств включає такі кроки, як:

- заповнення та подання платником податків податкової декларації;
- податкова перевірка поданих даних;
- сплата відповідних податків платником податків.

Процес повернення податків має довгу історію у світовій практиці податкового адміністрування. Через свою складність, це своєчасно та дорого як для платників податків, так і для податкових адміністрацій.

Сучасною альтернативою є цифровий підхід до податкового адміністрування, який пропонує автоматизоване нарахування податків на основі вичерпної інформації про платника податків, його оподатковувану діяльність та інформацію про активи. В ідеальній ситуації немає необхідності подавати податкову декларацію платником податків (принцип відмови від подання), оскільки податкові органи автоматично розраховують податкові декларації на основі даних платника податків. Цей підхід допомагає значно скоротити, мінімізувати та усунути дублікати або зайву інформацію з податкових форм, які подають платники податків. Автоматичне подання також мінімізує кількість помилок і знижує витрати на адміністрування податків.

Тому ідеальна система оподаткування базується на неупереджених цифрових даних, зібраних із різних джерел, зокрема від платників податків, і в режимі реального часу.

5. Практичність та результативність адміністрування податку на прибуток підприємств в Україні

Звітний рік в частині адміністрування податку на прибуток для компаній настає за календарним роком. Виняток становлять кваліфіковані сільськогосподарські товаровиробники (крім спрощених), у яких звітний період починається з 1 липня поточного звітного року і закінчується 30 червня наступного звітного року. Квартальна звітність подається протягом 40 календарних днів, наступних за останнім днем звітного кварталу. Проте граничний термін подання декларації з податку на прибуток за четвертий квартал (за кварталним звітним періодом) – 60 календарних днів після закінчення звітного року. Платники податків також повинні подавати до податкових органів фінансову звітність. Компанії-резиденти та нерезиденти з ПП в Україні повинні вести облік відповідно до правил оподаткування/Податки, нараховані на підставі податкової звітності, підлягають сплаті протягом десяти календарних днів, що настають за граничним строком подання відповідної податкової звітності [11].

З 1 січня 2021 року введено в дію єдиний податковий облік. Платник податків має право один раз на рік повідомити (через електронний кабінет) про вибір використання або припинення єдиного податкового обліку [11].

Податкові органи стягуватимуть значні штрафи за несвоєчасне подання декларації, несвоєчасну сплату або заниження податкових зобов'язань. Несвоєчасна сплата податку може призвести до нарахування штрафу в розмірі 10% недоплаченої суми за прострочення до 30 календарних днів (20% у разі затримки, що перевищує цю суму). У разі заниження податкових зобов'язань сума штрафу залежить від частоти порушень протягом 1095 календарних днів поспіль. Зокрема: 10% за перше невинне порушення, 25% за перше навмисне порушення та 50% за друге навмисне порушення та кожне наступне порушення. Окрім вищезазначених штрафів, відсотки за прострочення платежу нараховуються на основі 100% та 120% основної ставки

Національного банку України. Правила розрахунку сформульовані нечітко і відкриті для тлумачення. Якщо платник податків не утримує податок у встановленому порядку, накладається штраф у розмірі до 75% недоплаченого податку. Керівництво платника податків може бути притягнуто до кримінальної відповідальності, якщо загальна сума донарахованих податковими органами під час перевірки податкових органів перевищує суму, що дорівнює 50% встановленого законодавством прожиткового мінімуму для працездатних осіб, у 3000 разів. 4 026 тис. грн додаткових податкових зобов'язань за 2023 рік. Є кілька варіантів закриття такого кримінального провадження (процедура повинна бути правильно організована з правової точки зору). У разі виявлення та самостійного коригування платником податків занижених податкових зобов'язань такий платник зобов'язаний самостійно нарахувати штрафні санкції у розмірі 3% або 5% залежно від способу коригування [11].

В адмініструванні податку на прибуток в Україні на період дії воєнного стану введено певні зміни. Платники податку, які не мають можливості дотримуватись строків сплати податків та подання податкової звітності, звільняються від штрафних санкцій за умови подання податкової звітності та сплати відповідних податків протягом трьох місяців після припинення або скасування воєнного стану в Україні. Повне звільнення від відповідальності за дотримання строків сплати податків і зборів поширюється лише на платників податків (у тому числі філії, представництва тощо), які не змогли виконати податкові зобов'язання. Податкові зобов'язання з цього приводу охоплюють: подання податкової звітності та сплату податків і зборів. Платники податків звільняються від нарахування та сплати пені за заниження податкових зобов'язань внаслідок помилок у звітних періодах, на які поширюється дія воєнного стану, за умови уточнення податкової звітності за відповідні періоди для виправлення таких помилок до 20 липня 2022 року. У разі виявлення податковими органами за результатами податкових перевірок порушень податкового законодавства відповідальність платників податків визначається

з урахуванням обставин непереборної сили але без урахування мораторію на застосування штрафних санкцій на період воєнного та/або надзвичайного та/або на період дії карантину щодо COVID-19, встановленого Кабінетом Міністрів України. З 27 травня 2022 року на період дії воєнного стану діє «карантинний» мораторій на незастосування штрафних санкцій, зокрема за порушення вимог законодавства в частині нарахування, декларування та сплати податків і зборів. Припинено [11],

Враховуючи стратегічні цілі ефективного адміністрування податку на прибуток підприємств, які представлено у попередньому підрозділі визначимо індикатори, які будуть свідчити про їх досягнення (Табл. 5.1).

Таблиця 5.1

Індикатори ефективного адміністрування податку ефективного
адміністрування податку

№ п/з	Назва цілі	Індикатори
1	Підвищення ефективності збору податків	1.1. Співвідношення витрат на адміністрування до суми зібраних податків
		1.2. Частка своєчасно сплачених податків
2	Транспарентність та зрозумілість податкового законодавства	2.1. Кількість податкових спорів та апеляцій
		2.2. Рівень задоволення підприємств системою оподаткування
		2.3. Кількість змін та поправок до податкового законодавства
3	Справедливий розподіл податкового тягаря	3.1. Індекс сприйняття корупції в податковій сфері
		3.2. Розмір податкових надходжень від різних категорій підприємств

Джерело: складено автором

Для першої цілі, якою є підвищення ефективності збору податків, визначено два ключових індикатори:

1. Співвідношення витрат на адміністрування до суми зібраних податків. Цей індикатор вимірює ефективність витрат, які направлені на адміністрування податків. Його значення вказує на те, як високооплачувані та оптимізовані процеси збору податків, порівняно з загальною сумою зібраних податків. Чим нижче це співвідношення, тим ефективніше використані

ресурси, і тим менше фінансових витрат потрібно для збору конкретної суми податків.

1.2. Частка своєчасно сплачених податків. Цей індикатор вказує на ступінь своєчасності сплати податків платниками. Чим вище частка своєчасно сплачених податків, тим більш ефективно працює система збору, оскільки забезпечує стабільний та передбачуваний потік фінансових ресурсів у бюджет.

Взаємодія обох цих індикаторів дозволяє визначити, наскільки результативно витрачаються кошти на адміністрування та наскільки ефективно платники податків виконують свої фінансові зобов'язання. Це важливо для оптимізації бюджетних ресурсів та забезпечення стійкості фінансової системи.

Для другої цілі, якою є забезпечення транспарентності та зрозумілості податкового законодавства, визначено три ключових індикатори:

1) Кількість податкових спорів та апеляцій. Цей індикатор вимірює кількість виниклих конфліктів між платниками податків та податковою адміністрацією. Зменшення цього показника свідчить про те, що податкове законодавство є зрозумілим і чітким для платників, а також про ефективність механізмів врегулювання конфліктів.

Відповідно до звіту ДПС за січень-листопад 2023 року у провадженні судів різних інстанцій перебувало 48,5 тис. справ. справ за позовами до органів ДПС на суму 264,3 млрд грн. Розглянуто 9,8 тис. справ на 53,7 млрд грн, у тому числі: для органів ДПС – 3,3 тис. справ (включаючи немайнові спори) на суму 26,7 млрд грн, а для платників податків – 6,5 тис. справ на 27 млрд грн. Серед загальної кількості таких справ однією з ключових категорій були справи платників податків до органів ДПС про визнання недійсними/нечинними податкових рішень – 23,6 тис. справ на суму 239,4 млрд грн. Розглянуто 5,8 тис. справ на загальну суму 46,1 млрд грн, з яких 2,4 тис. справ вирішено на користь органів ДПС на суму 22,4 млрд грн. Водночас, з метою надання практичної допомоги підрозділам судового розгляду справ територіальних органів ДПС, у підсистемі «Суди» АІС «Податковий блок» ІКС функціонує

механізм оприлюднення позитивних справ, у яких остаточний суд ухвалив рішення на користь держави, тобто справи, які містять позитивний досвід. Так, станом на 1 грудня 2023 року до інформаційної системи внесено 445 випадків позитивного досвіду. Водночас, з метою встановлення норм, тлумачення яких суттєво впливає (впливатиме) на дохідну та видаткову частину державного бюджету України та щодо яких відсутня усталена судова практика, здійснюється постійний моніторинг практичних питань. здійснюється за допомогою підсистеми АІС «Суди» ІКС «Податковий блок». Сьогодні в базі міститься інформація про 518 таких випадків [30].

2) Рівень задоволення підприємств системою оподаткування. Цей індикатор вказує на загальний ступінь задоволення підприємств із системи оподаткування. Високий рівень задоволення свідчить про те, що підприємства вважають податкову систему прозорою та сприяючою їхньому бізнесу.

3) Кількість змін та поправок до податкового законодавства. Цей індикатор вимірює кількість внесених змін та поправок до податкового законодавства. Збільшення цього показника може свідчити про нестабільність та непередбачуваність системи оподаткування, тоді як стабільний та невеликий обсяг змін може вказувати на зрозумілість та транспарентність податкового законодавства.

Взаємодія цих індикаторів дозволяє оцінити, наскільки ефективно податкова система враховує потреби платників, сприяє вирішенню конфліктів та забезпечує стабільність у податковому законодавстві.

Для третьої цілі, спрямованої на справедливий розподіл податкового тягара, були визначені два ключові індикатори:

1) Індекс сприйняття корупції в податковій сфері. Цей індикатор відображає рівень сприйняття корупції в системі збору податків. Зменшення індексу свідчить про те, що система оподаткування є більш прозорою та вільною від корупційних випадків, що сприяє справедливому розподілу податкового тягара.

2) Розмір податкових надходжень від різних категорій підприємств. Цей індикатор вказує на те, наскільки різні категорії підприємств сплачують податки у відсотковому співвідношенні до загальних податкових надходжень. Справедливий розподіл податкового тягара передбачає, що кожна категорія підприємств сплачує податки відповідно до свого економічного становища, уникнення податкових надплатежів для певних секторів.

Взаємодія цих індикаторів дозволяє оцінити, наскільки система оподаткування враховує різні рівні доходів та розміри підприємств, сприяючи тим самим справедливому розподілу податкового тягара.

Таким чином, з використанням визначених індикаторів можна ефективно вимірювати та оцінювати досягнення визначених цілей з адміністрування податків в Україні. В частині досягнення цілі підвищення ефективності збору податків такими індикаторами можуть стати введення та постійний моніторинг співвідношення витрат на адміністрування до суми зібраних податків та частки вчасно сплачених податків, що дозволить визначити оптимальний баланс, сприяючи ефективній роботі системи. У частині забезпечення транспарентності та зрозумілості податкового законодавства такими індикаторами можуть стати кількість податкових спорів та апеляцій, а також рівень задоволення підприємств системою оподаткування, кількість змін та поправок до податкового законодавства, які визначатимуть якість та зрозумілість податкового законодавства, допомагаючи вдосконалювати його та надавати чіткі інструкції для платників податків. Кількість змін у податковому законодавстві слід відслідковувати, щоб запобігти надмірній складності та забезпечити стабільність системи. У частині досягнення справедливого розподілу податкового тягара індикаторами повинні бути визначені індекс сприйняття корупції в податковій сфері та розмір податкових надходжень від різних категорій підприємств. Ці індикатори дозволяють не лише міркувати про досягнення конкретних цілей, але й надають інструменти для активного впровадження політики та заходів для покращення адміністрування податку на прибуток підприємств.

6. Податкові аспекти *acquis* ЄС, як орієнтири вдосконалення адміністрування податку на прибуток підприємств в Україні

Acquis є сукупністю загальних прав і обов'язків, які є обов'язковими для всіх держав-членів ЄС. Він постійно розвивається і включає в себе:

- 1) зміст, принципи та політичні цілі Договорів;
- 2) законодавство, прийняте згідно з Договорами та прецедентне право Суду;
- 3) декларації та резолюції, прийняті Союзом;
- 4) інструменти в рамках Спільної зовнішньої політики та політики безпеки;
- 5) міжнародні договори, укладені Союзом і між собою державами-членами у сфері діяльності Союзу [4].

Країни-кандидати повинні прийняти *acquis*, перш ніж вони зможуть приєднатися до ЄС і зробити право ЄС частиною свого національного законодавства. Прийняття та імплементація *acquis* є основою переговорів про вступ [4].

Acquis щодо оподаткування широко охоплює сферу непрямого оподаткування, а саме податок на додану вартість (ПДВ) та акцизний збір. Він визначає сферу застосування, визначення та принципи ПДВ. Акцизи на тютюнові вироби, алкогольні напої та енергетичні продукти також регулюються законодавством ЄС. Що стосується прямого оподаткування, *acquis* охоплює деякі аспекти оподаткування доходів від заощаджень фізичних осіб і корпоративних податків. Крім того, держави-члени зобов'язуються дотримуватись принципів Кодексу поведінки для оподаткування бізнесу, спрямованого на усунення шкідливих податкових заходів. Адміністративне співробітництво та взаємна допомога між державами-членами спрямовані на забезпечення безперервного функціонування внутрішнього ринку щодо оподаткування та надають інструменти для запобігання ухиленню від сплати податків у межах Співтовариства. Держави-члени повинні забезпечити

наявність необхідних можливостей для впровадження та забезпечення виконання, включаючи зв'язки з відповідними комп'ютеризованими системами оподаткування ЄС [4].

Наразі Європейська комісія запропонувала нові правила, щоб зробити процедури утримання податку в ЄС більш ефективними та безпечними для інвесторів, фінансових посередників (наприклад, банків) і податкових адміністрацій держав-членів. Так, у випадку транскордонних інвестицій багато держав-членів стягують податки на дивіденди від акцій і відсотки від акцій, що виплачуються інвесторам, які проживають за кордоном. Однак інвестори також повинні сплачувати корпоративний податок у своїй країні проживання з того самого доходу. За даними Міжнародного валютного фонду, у 2019 році цінні папери, якими володіли іноземні інвестори в Європейському Союзі, становили 10,7 трильйона доларів. Щоб уникнути подвійного оподаткування, багато країн погодилися розділити права оподаткування між країнами джерела та країнами резидентства, підписавши угоди про уникнення подвійного оподаткування. Ці угоди можуть надавати інвесторам-нерезидентам право на нижчу ставку податку, що утримується, або на звільнення від податку в країні, де вони стягуються. Проблема полягає в тому, що ці процедури повернення коштів часто тривалі, дорогі та громіздкі, викликаючи розчарування в інвесторів і перешкоджаючи транскордонним інвестиціям всередині та в ЄС. Наразі процедури утримання податку, що застосовуються в кожній державі-члені, дуже відрізняються. Інвесторам доводиться мати справу з понад 450 різними формами по всьому ЄС, більшість із яких доступні лише національними мовами. Численні скандали Cum/Ex і Cum/Cum також показали, як можна зловживати процедурами відшкодування: податкові втрати від цих практик за 2000-2020 роки оцінюються в 150 мільярдів євро [2].

Враховуючи вищенаведене, основні дії, запропоновані Єврокомісією, полегшать життя інвесторам, фінансовим посередникам і національним податковим органам, через впровадження наступних інструментів [2]:

1) Загальний цифровий сертифікат податкового резидента ЄС зробить процедури звільнення від утримання податку швидшими та ефективнішими. Наприклад, інвесторам із диверсифікованим портфелем у ЄС знадобиться лише одна цифрова довідка про податкове місце проживання, щоб отримати кілька відшкодувань протягом одного календарного року. Цифрова довідка податкового резидента має бути видана протягом одного робочого дня після подання запиту. Зараз більшість держав-членів все ще покладаються на паперові процедури.

2) Дві прискорені процедури, які доповнюють існуючу стандартну процедуру відшкодування: процедура «допомоги у джерела» та система «швидкого відшкодування», що зробить процес відшкодування швидшим та більш гармонізованим у всьому ЄС. Держави-члени зможуть вибрати, який з них використовувати, включаючи комбінацію обох. Згідно з процедурою «звільнення у джерела», ставка податку, що застосовується під час виплати дивідендів або відсотків, безпосередньо базується на застосовних правилах положень угоди про уникнення подвійного оподаткування. Відповідно до процедури «швидкого відшкодування» початковий платіж здійснюється з урахуванням ставки податку, що утримується державою-членом, де виплачуються дивіденди або відсотки, але відшкодування будь-яких надміру сплачених податків надається протягом 50 днів з дати платежу.

За оцінками, ці стандартизовані процедури заощадять інвесторам близько 5,17 мільярдів євро на рік.

3) Стандартизоване зобов'язання щодо звітності забезпечить національні податкові адміністрації необхідними інструментами для перевірки права на отримання зниженої ставки та виявлення можливих зловживань. Сертифіковані фінансові посередники повинні будуть звітувати про виплату дивідендів або відсотків у відповідну податкову адміністрацію, щоб остання могла відстежити операцію. Зокрема, великі фінансові посередники ЄС повинні будуть приєднатися до національного реєстру сертифікованих фінансових посередників. Цей реєстр також буде відкритий

для фінансових посередників не з ЄС та менших ЄС на добровільній основі. Платники податків, які інвестують в ЄС через сертифікованих фінансових посередників, отримають вигоду від прискорених процедур утримання податку та уникнуть подвійного оподаткування виплати дивідендів. Чим більше фінансових посередників буде зареєстровано, тим простіше податковим органам буде розглядати запити на відшкодування, незалежно від використовуваної процедури [2].

12 вересня 2023 року Європейська комісія прийняла пропозицію «Бізнес в Європі: система оподаткування» (BEFIT), яка встановлює новий єдиний набір правил для визначення бази оподаткування груп компаній у ЄС. Наразі великі транскордонні групи повинні дотримуватися до 27 різних національних систем оподаткування в ЄС, що ускладнює та обходиться дорого для них у веденні бізнесу в Союзі. Ця складність створює нерівні ігрові умови та збільшує податкову невизначеність та витрати на дотримання податкового законодавства для підприємств, які працюють у кількох державах-членах, і перешкоджає транскордонним інвестиціям. Це також ставить підприємства ЄС у не вигідне конкурентне становище порівняно з підприємствами, які працюють на ринках порівнянного розміру в інших країнах світу. Нова пропозиція встановлює нову систему податкових правил, щоб допомогти всім компаніям у групі визначити свою податкову базу. Єдине вікно дозволить групі подати інформаційну декларацію з податковими базами всіх членів групи до податкової адміністрації однієї держави-члена. Потім ці податкові бази будуть агреговані на рівні групи ЄС і розподілені між кожною компанією в групі. Нарешті, держави-члени застосовуватимуть власні коригування та ставку корпоративного податку до визначеної податкової бази компанії, заснованої в цій країні. Нові правила будуть обов'язковими для груп, які працюють в ЄС і мають річний сукупний дохід не менше 750 мільйонів євро. Для груп, штаб-квартири яких розташовані в третій країні, члени їхніх груп у ЄС повинні отримати принаймні 50 мільйонів євро річного спільного доходу принаймні за два з останніх чотирьох фінансових років або принаймні 5% від

загального доходу групи. Це гарантує, що вимоги пропозиції пропорційні її перевагам. Крім того, менші групи можуть обрати участь, якщо вони готують консолідовану фінансову звітність. Цей необов'язковий обсяг може представляти особливий інтерес для груп МСП, які працюють за кордоном, оскільки вони можуть мати менше ресурсів, щоб присвятити дотримання кількох національних систем корпоративного оподаткування. BEFIT зменшить витрати на дотримання податкового законодавства для великих підприємств, насамперед тих, які працюють у кількох державах-членах, і полегшить національним органам влади визначення, які податки належним чином сплачуються [3].

Щодо малого та середнього бізнесу (МСП), то 12 вересня 2023 року Комісія прийняла пропозицію щодо системи оподаткування головного офісу, яка дозволяє МСП, які працюють за кордоном через постійні представництва, мати можливість взаємодіяти лише з однією податковою адміністрацією – податковою адміністрацією головного офісу. Адже дотримання правил оподаткування бізнесу може бути складним. Якщо МСП бажають працювати за кордоном, вони підлягають оподаткуванню в більш ніж одній державі-члені, як тільки їхня діяльність за кордоном створює постійне представництво, що вимагає дотримання різних податкових систем і правил. Дотримання цих зобов'язань пов'язане з постійними витратами, створюючи бар'єр, який може завадити МСП розвиватися на інших ринках, інвестувати назад у свій бізнес або наймати новий персонал. Особливо це стосується нових компаній і стартапів. Згідно з новою пропозицією щодо оподаткування головного офісу (НОТ), транскордонні МСП зможуть вибрати взаємодію лише з однією податковою адміністрацією в одній державі-члені ЄС – податковою адміністрацією головного офісу – замість того, щоб дотримуватися кількох податкових систем. Пропозиція Комісії підвищить податкову визначеність і зменшить витрати на дотримання законодавства, що допоможе сприяти інвестиціям і транскордонному розширенню в ЄС [7].

Це працюватиме за наступним алгоритмом: МСП розраховує свій оподатковуваний результат для всієї своєї діяльності в своїй основній державі-члені (державі-члені головного офісу) і всіх своїх постійних представництвах в ЄС, використовуючи лише податкові правила держави-члена, де розташований їхній головний офіс; вони подають єдину податкову декларацію до податкової адміністрації цієї держави-члена; податкова адміністрація ділиться цією декларацією з іншими державами-членами, де присутні МСП; держава-член головного офісу застосовує ставку оподаткування інших держав-членів до прибутку, накопиченого постійним представництвом МСП, і перераховує будь-які отримані податкові надходження. Якщо МСП вирішить застосувати нові правила, йому доведеться залишатися за цією системою протягом п'яти фінансових років, якщо головний офіс тим часом не змінить місцезнаходження, або якщо його закордонна комерційна діяльність не зростатиме в геометричній прогресії порівняно з комерційною діяльністю в державі-члені походження. У цьому випадку правила припиняють діяти. МСП зможуть поновлювати свій вибір кожні п'ять років без обмежень, якщо вони продовжуватимуть відповідати вимогам. Ці положення щодо прийнятності та припинення дії призначені для запобігання потенційним практикам податкового планування, зокрема навмисному перенесенню головного офісу до країни з низьким рівнем податків. Водночас кожна держава-член залишається компетентною щодо аудиту постійних представництв у своїй юрисдикції, а також може вимагати проведення обов'язкових спільних аудитів з іншими державами-членами [7].

У контексті євроінтеграції для України важливим аспектом є прийняття та імплементація *acquis* ЄС щодо оподаткування прибутку підприємств. Одним з ключових аспектів є узгодження системи оподаткування з принципами та вимогами ЄС. Удосконалення процедур утримання податку також може стати важливим кроком для забезпечення ефективності та привабливості для інвесторів у контексті транскордонних інвестицій. При впровадженні подібних змін важливо враховувати досвід та найкращі

практики ЄС, а також забезпечити прозорість та спрощення податкового законодавства. Крім того, розвиток ефективної адміністративної системи та співробітництво між податковими адміністраціями держав-членів може сприяти уникненню подвійного оподаткування та забезпечити більш ефективний контроль за оподаткуванням в транскордонному контексті.

Запропоновані Єврокомісією інструменти, такі як загальний цифровий сертифікат податкового резидента ЄС, прискорені процедури відшкодування та стандартизоване зобов'язання щодо звітності, сприятимуть полегшенню життя інвесторів, фінансових посередників і національних податкових органів. В контексті євроінтеграції для України важливо враховувати ці нововведення та врахувати їхні переваги для привабливості країни для іноземних інвесторів. При відповідному впровадженні подібних механізмів Україна може збільшити ефективність своєї системи оподаткування та зробити її більш конкурентоспроможною на міжнародному рівні.

Отже, Асquis Європейського Союзу представляє собою набір законодавчих, інституційних та політичних норм, які є обов'язковими для країн-членів ЄС. Враховуючи аспекти асquis ЄС, які стосуються податкової системи, Україна може вдосконалити адміністрування податку на прибуток підприємств, а саме:

– У рамках цілі № 1. Підвищення ефективності збору податків: запровадження цифрових систем для моніторингу та контролю за збором податків, що дозволить покращити ефективність та уникнути податкових ухилень.

Наразі платникам податку на прибуток в Україні надаються наступні електронні сервіси:

1) Загальнодоступний інформаційно-довідковий ресурс. Інформаційний ресурс, призначений для платників та працівників структурних підрозділів ДПС. Надає можливість одночасного використання як платниками, так і працівниками, для отримання уніфікованих відповідей у будь-який час та зручний спосіб.

2) Інформація з реєстрів. Включає Єдиний реєстр індивідуальних податкових консультацій, дані реєстру платників ПДВ, пошук фіскального чека та пошук марки акцизного податку.

3) Електронний кабінет платника. Інформаційно-телекомунікаційна система, яка забезпечує платників податків та державні органи правами та обов'язками, визначеними Податковим Кодексом України, в електронному вигляді.

4) Електронна звітність. Програмне забезпечення для формування звітності до різних органів, таких як Пенсійний Фонд, Державна служба статистики, Державна податкова служба, а також можливість накладання електронного цифрового підпису та шифрування електронних документів.

5) ПРРО (Програмний реєстр розрахункових операцій). Комплекс для реєстрації розрахункових операцій при продажу товарів, операцій з торгівлі валютними цінностями та реєстрації кількості проданих товарів.

6) Сервіс «Пульс». Характеристика: Призначений для прийняття звернень платників податків щодо неправомірних дій або бездіяльності працівників податкової служби, а також для повідомлення про можливі корупційні дії.

7) Інтерактивна податкова карта України. Надає актуальну податкову інформацію щодо агрегованих показників, таких як сплачені суми податкових платежів, нараховані податкові зобов'язання, суми податкового боргу, надміру сплачених сум та платежів, які сплачені та будуть нараховані у наступних періодах [33].

– У рамках цілі № 2 «Транспарентність та зрозумілість податкового законодавства»: запровадження і відповідність міжнародним стандартам у сфері оподаткування, зокрема стандартам Організації з економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР), що сприятиме зрозумілості та прозорості податкового законодавства.

– У рамках цілі № 3 «Справедливий розподіл податкового тягаря». Зближення ставок оподаткування для різних категорій підприємств для

забезпечення більш справедливого розподілу податкового тягара. У цьому аспекті також необхідно зважати на рівень оподаткування у європейських країнах. Так, у таблиці 6.1 представлено рейтинг розмірів корпоративного податку у європейських країнах, у тому числі в ЄС.

Таблиця 6.1

Ставки корпоративного податку у європейських країнах станом на 23 грудня 2023 року

Країна	Ставка корпоративного податку, %	Країна	Ставка корпоративного податку, %
Мальта	35	росія	20
Німеччина	30	Чеська Республіка	19
Нідерланди	25.8	Польща	19
Бельгія	25	Словенія	19
Франція	25	Білорусь	18
Іспанія	25	Хорватія	18
Туреччина	25	Україна	18
Об'єднане Королівство	25	Румунія	16
Люксембург	24.94	Албанія	15
Австрія	24	Литва	15
Італія	24	Сербія	15
зона євро	23	Швейцарія	14.6
Данія	22	Кіпр	12.5
Греція	22	Ірландія	12.5
Норвегія	22	Ліхтенштейн	12.5
Європейський Союз	21.2	Молдова	12
Португалія	21	Боснія і Герцеговина	10
Словаччина	21	Болгарія	10
Швеція	20.6	Косово	10
Естонія	20	Македонія	10
Фінляндія	20	Угорщина	9
Ісландія	20	Чорногорія	9
Латвія	20	Острів Мен	0

Джерело: [9].

Отже, альтернативні підходи до вирішення проблеми удосконалення адміністрування податку на прибуток підприємств в Україні повинні включати:

1) Для підвищення ефективності збору податків – розширення електронних сервісів. Розробка та впровадження нових електронних сервісів,

спрямованих на поліпшення спілкування між платниками податків і податковим органом. Насамперед, система електронних сповіщень та регулярних оновлень для платників у електронному кабінеті.

Необхідні ресурси включають інвестиції у розробку програмного забезпечення, технічну підтримку та навчання персоналу для роботи з новими системами.

2) Для підвищення ефективності збору податків – використання штучного інтелекту (ШІ) та аналітики даних. Запровадження систем ШІ для автоматизації аналізу податкових даних, виявлення ризиків та ухильництва в оподаткуванні.

Необхідні ресурси включають інвестиції у розробку ШІ, навчання персоналу, створення та підтримка інфраструктури для обробки великих обсягів даних.

3) Для підвищення ефективності збору податків – Стимулювання використання електронних сервісів. Введення систем стимулювання для платників, які активно використовують електронні сервіси, наприклад, зниження податкового тягаря чи надання привілеїв.

Необхідні ресурси включають розробку та впровадження систем стимулювання, фінансові ресурси для компенсації зменшення податкових надходжень.

4) Для забезпечення транспарентності та зрозумілості податкового законодавства – розширення освітніх програм. Вдосконалення освітніх програм для платників податків та фахівців з податкового адміністрування для підвищення рівня фінансової грамотності та свідомості про податкові обов'язки.

Необхідні ресурси включають кошти на фінансування освітніх ініціатив, підготовка та навчання викладачів, рекламні кампанії для просування програм.

5) Для забезпечення транспарентності та зрозумілості податкового законодавства – створення інтерактивних інформаційних кампаній. Розробка та реалізація інформаційних кампаній для платників, спрямованих на

пояснення нововведень, надання детальної інформації щодо користування електронними сервісами.

Необхідні ресурси включають кошти на фінансування рекламних кампаній, розробка візуальних матеріалів та педагогічних ресурсів.

6) Для забезпечення справедливого розподілу тягаря – партнерство з приватним сектором. Співпраця з технологічними компаніями та консалтинговими фірмами для впровадження передових технологій та експертної допомоги у вдосконаленні систем адміністрування податків.

Необхідні ресурси включають укладення угод та партнерства з приватними компаніями, фінансування з боку держави для використання послуг експертів.

Ці підходи можна втілити, залучаючи фінансові, технічні та освітні ресурси, а також встановлюючи ефективну співпрацю з приватним сектором та міжнародними організаціями.

7. Основні недоліки механізму адміністрування податку на прибуток в Україні

На даному етапі розвитку податкової системи податок на прибуток підприємств в Україні перестав бути бюджетною одиницею, а його існування пов'язане з низкою системних проблем, зокрема бухгалтерськими та адміністративними труднощами, фіскальним тиском на платників податків та хронічним зниження фіскальної ефективності. Таким чином, реформа податку на прибуток підприємств є актуальною проблемою в контексті загального процесу реформування податкової системи в Україні. Практика застосування положень податкового законодавства показує, що неточності в текстах положень та слабкість юридичної техніки призводять до значних проблем у процесі справляння податків. Дослідники виділяють три основні недоліки, що свідчать про недоцільність діючої системи оподаткування прибутку підприємств, а саме:

1. Проблеми з обчисленням об'єкта оподаткування. Фінансовий результат після коригування різниць, зазначених у ПКУ, становить постійний ризик для платників податків, оскільки податкові органи можуть класифікувати певні доходи та витрати по-різному, що може призвести до відповідних наслідків у вигляді штрафів та санкцій. Є ще один аспект: чинні правила визначення об'єкта оподаткування допускають різноманітні структури оподаткування, у результаті чого податковий тягар перекладається на сумлінних платників податків, до того ж в Україні низька культура фінансової звітності та низька рівень знань. У частині коригування фінрезультату на податкові різниці до негативних моментів можна віднести окреме нарахування податкової амортизації, для якої все ще є необхідність пов'язувати її з господарською діяльністю, складні правила капіталізації відсотків та проблеми зі списанням безнадійна заборгованість.

2. Проблема адміністрування податку на прибуток та фіскальний тиск. Суть цієї проблеми полягає в тому, що податковий орган, надаючи роз'яснення

та оприлюднюючи листи з різних питань застосування норм податкового законодавства, часто невірно тлумачить норми Податкового кодексу України, покладаючись на фіскальне розуміння закону. Під час проведення перевірок перевіряючі органи часто порушують порядок здійснення діяльності податкової інспекції. Крім того, в Україні система адміністративного оскарження рішень контролюючого органу фактично не працює. Тому за час існування відсоток задоволених скарг платників податків коливався в районі 5%.

3. Проблема фіскальної ефективності податку на прибуток. Фіскальна ефективність податку на прибуток, тобто його частка в структурі валового внутрішнього продукту або податкових надходжень, має тенденцію до зниження.

Таким чином, в Україні фактично впроваджено класичну модель європейського податку на прибуток, згідно з якою основним показником для розрахунку об'єкта оподаткування є бухгалтерський фінансовий результат до оподаткування, який у подальшому коригується на різниці, визначені законодавством. До загальних недоліків класичної моделі можна віднести: проблеми з накопиченням збитків, ведення окремого обліку податкової амортизації та самого факту нарахування амортизації, агресивні схеми податкового планування, які використовують великі компанії, і складні правила капіталізації відсотків.

У таблиці 7.1 представимо загальні аспекти сприйняття запропонованого підходів підвищення ефективності збору податків стейкхолдерами.

Отже, поступки та компроміси можуть включати із боку держави необхідність забезпечення безпеки та конфіденційності даних, інвестування в навчання персоналу, із боку підприємств як платників податку – підготовка персоналу, участь у тестуванні та впровадженні нових сервісів; із боку громадських організацій – моніторинг ініціатив та взаємодія з громадськістю; із боку міжнародних організацій – співпраця в обміні даними та впровадженні

стандартів; із боку аудиторських та консалтингових компаній – участь у розробці та підтримці нових технологій; із боку академічної спільноти – дослідження та експертна оцінка нових систем; із боку споживачів та громадян – активна участь у користуванні та вдосконаленні електронних сервісів

Таблиця 7.1

Загальні аспекти сприйняття підвищення ефективності збору податків через розширення електронних сервісів, впровадження ШІ та стимулювання використання електронних сервісів

Стейхолдери	Сприйняття	Ймовірні компроміси
Держава та податкова служба	Високий інтерес у вдосконаленні системи збору податків та її популяризації. Система електронних сервісів може поліпшити ефективність та точність збору податків.	Забезпечення безпеки та конфіденційності даних, навчання персоналу для роботи з новими технологіями
Підприємства та бізнес-спільнота	Підтримка автоматизації та спрощення податкового процесу. Очікується зменшення адміністративних та фінансових труднощів.	Відкриття для навчання та адаптації до нових електронних інструментів.
Громадські організації та активісти	Підтримка заходів, спрямованих на забезпечення прозорості та уникнення корупції через цифровізацію.	Забезпечення відкритого доступу до інформації та участі громадськості в моніторингу
Міжнародні організації та фінансові установи	Підтримка модернізації системи оподаткування для відповідності світовим стандартам	Співпраця та обмін даними в рамках міжнародних стандартів
Аудиторські та консалтингові компанії	Великий інтерес у впровадженні нових технологій та консультуванні підприємств	Забезпечення високої якості електронних сервісів та співпраця у вдосконаленні систем
Академічна спільнота та дослідницькі центри	Підтримка ініціатив, спрямованих на дослідження та впровадження нових технологій	Залучення академічних ресурсів для оцінки та вдосконалення нових систем.
Споживачі та громадяни	Інтерес до спрощення процесів сплати податків та забезпечення чесності системи	Забезпечення зручності та доступності для всіх верств населення.

Джерело: складено автором

У таблиці 7.2 представимо загальні аспекти сприйняття запропонованого підходу розширення освітніх програм для забезпечення транспарентності та зрозумілості податкового законодавства.

Таблиця 7.2

Загальні аспекти сприйняття заходу освітніх програм для забезпечення транспарентності та зрозумілості податкового законодавства

Стейхолдери	Сприйняття	Ймовірні компроміси
Держава та податкова служба	зацікавлена в підвищенні рівня фінансової грамотності серед платників для уникнення помилок у податковій звітності	Виділення бюджетних коштів на освітні програми, співпраця з освітніми установами.
Підприємства та бізнес-спільнота	Можуть визнати важливість освіти для зменшення помилок та спрощення виконання податкових обов'язків	Участь у розробці освітніх програм, сприяння навчанню своїх працівників.
Громадські організації та активісти	Підтримка заходів, спрямованих на підвищення рівня фінансової грамотності громадян.	Моніторинг ефективності освітніх програм та участь у їхньому вдосконаленні.
Міжнародні організації та фінансові установи	Підтримка заходів, що сприяють підвищенню рівня фінансової грамотності у країні.	Обмін досвідом та фінансова допомога для реалізації освітніх ініціатив.
Аудиторські та консалтингові компанії	Можуть визнати, що освічені клієнти можуть забезпечити більш точну фінансову звітність.	Підтримка та участь у розробці освітніх програм.
Академічна спільнота та дослідницькі центри	Декларують важливість підвищення рівня фінансової грамотності через освітні програми.	Участь у дослідженні ефективності та внесення коректив у навчальні плани.
Споживачі та громадяни	Можуть підтримувати ініціативи щодо підвищення фінансової грамотності для полегшення розуміння податкових обов'язків	Активна участь у програмах освіти та участь у діалозі щодо їхнього удосконалення.

Джерело: складено автором

Отже, поступки та компроміси можуть включати із боку держави необхідність фінансування освітніх ініціатив, співпраця з освітніми установами, залучення громадськості до обговорення освітніх потреб; із боку підприємств як платників податків – участь у розробці та фінансуванні освітніх програм, підтримка працівників у їхньому навчанні; із боку громадських організацій – моніторинг якості та доступності освітніх програм, активна участь у їхньому удосконаленні; із боку міжнародних організацій –

фінансова підтримка та обмін досвідом, сприяння гармонізації освітніх ініціатив; із боку аудиторські та консалтингові компанії – участь у розробці освітніх програм, надання фахової експертизи; із боку академічна спільнота – дослідження ефективності освітніх програм, участь у їхньому вдосконаленні; із боку споживачів та громадян – активна участь у програмах освіти, зворотний зв'язок щодо їхньої ефективності.

У таблиці 7.3 представимо загальні аспекти відношення стейкхолдерів до інтерактивних інформаційних кампаній з метою забезпечення транспарентності та зрозумілості податкового законодавства в Україні.

Таблиця 7.3

Загальні аспекти сприйняття стейкхолдерами інтерактивних
інформаційних кампаній з метою забезпечення транспарентності та
зрозумілості податкового законодавства

Стейхолдери	Сприйняття	Ймовірні компроміси
Держава та податкова служба	Позитивне, оскільки такі кампанії сприяють виконанню цілей податкової політики та поліпшенню спілкування з платниками	Забезпечення бюджетних коштів для фінансування кампаній та узгодження змісту з ключовими стейкхолдерами
Підприємства та бізнес-спільнота	Змішані, оскільки можуть вітати більшу прозорість, але витрати на рекламу можуть бути сприйнятими неоднозначно	Залучення бізнес-спільноти до розробки матеріалів та постійний зворотний зв'язок.
Громадські організації та активісти	Позитивне, оскільки стежать за транспарентністю та можуть виступити за права платників.	Активна участь у моніторингу та внесення коректив до змісту кампаній.
Міжнародні організації та фінансові установи	Позитивне, оскільки прозорість в податках сприяє міжнародній співпраці та фінансовій стабільності.	Обмін досвідом та можливість фінансової підтримки.
Аудиторські та консалтингові компанії	Позитивне, оскільки може збільшити попит на їхні послуги та експертні поради.	Участь у розробці та фінансуванні кампаній.
Академічна спільнота та дослідницькі центри	Позитивне, оскільки допомагає впровадженню наукових підходів до підвищення ефективності кампаній.	Надання наукової експертизи та підтримка досліджень.
Споживачі та громадяни	Позитивне, оскільки надає зрозумілу інформацію щодо оподаткування.	Активна участь у кампаніях та можливість висловлювання своїх потреб.

Джерело: складено автором

Запропонований підхід сприйматиметься загалом позитивно, якщо забезпечити узгодженість інформації з реальними потребами стейкхолдерів та врахувати їхні думки у процесі розробки кампаній. Компроміси полягатимуть у збалансуванні витрат та отриманих користей для всіх сторін.

У таблиці 7.4 представимо загальні аспекти відношення стейкхолдерів до партнерства з приватним сектором для забезпечення справедливого розподілу тягара.

Таблиця 7.4

Загальні аспекти відношення стейкхолдерів до партнерства з приватним сектором для забезпечення справедливого розподілу тягара

Стейхолдери	Сприйняття	Ймовірні компроміси
Держава та податкова служба	Позитивне, оскільки співпраця з приватним сектором може принести нові технології та експертні знання.	Розробка ефективних угод, що забезпечують доступ до технологій та експертної підтримки.
Підприємства та бізнес-спільнота	Позитивне, оскільки можуть бачити це як можливість співпраці та впровадження передових практик у свою діяльність.	Забезпечення взаємовигідних умов співпраці та участь у впровадженні нововведень.
Громадські організації та активісти	Змішані, оскільки може виникнути обурення щодо можливих впливів приватних компаній на податкову політику.	Забезпечення прозорості та відкритості угод, можливість участі громадських організацій у моніторингу.
Міжнародні організації та фінансові установи	Позитивне, оскільки може допомогти впровадженню міжнародних стандартів та передових технологій.	Узгодження з міжнародними стандартами та обмін досвідом.
Аудиторські та консалтингові компанії	Позитивне, оскільки може збільшити попит на їхні послуги та підвищити їхню роль у вдосконаленні систем.	Розробка взаємовигідних угод та участь у впровадженні нововведень.
Академічна спільнота та дослідницькі центри	Позитивне, оскільки може допомогти впровадженню наукових розробок та передових методик.	Забезпечення можливості використання результатів наукових досліджень у практиці.

Джерело: складено автором

Партнерство з приватним сектором може бути ефективним підходом для вдосконалення систем адміністрування податків, але вимагає уважної

узгодженості із зацікавленими сторонами, забезпечення прозорості та участі громадськості у процесі прийняття рішень.

Отже, взаємодія та партнерство між усіма стейкхолдерами буде важливою для успішної реалізації запропонованих підходів. А компроміси сприятимуть створенню більш ефективних та прийнятних для всіх учасників систем податкового адміністрування.

8. Інноваційні шляхи вдосконалення механізму та впровадження сучасних технологій адміністрування податку на прибуток підприємств.

Розвиток національної економіки потребує інноваційних методів податкового адміністрування, які б допомогли стабілізувати та збільшити збір податкових надходжень для урядів. Збільшення збору податкових надходжень сприяє поточним потребам держави та відкриває нові можливості для розвитку інфраструктури та економіки. Цифрова трансформація відіграє вирішальну роль у підвищенні ефективності процесів податкового адміністрування податку на прибуток підприємств. Він допомагає впроваджувати інноваційні цифрові технології для мінімізації податкових розривів, збільшення збору податків та акцизів та зменшення частки тіньової економіки. Основною метою цифрової трансформації податкових органів є перехід до цифрового адміністрування податків через розробку застосовної концепції [6].

Цифрове податкове адміністрування має зосередитися на збільшенні збору податків на прибуток підприємств на всіх державних рівнях – зокрема, за рахунок зменшення частки тіньової економіки. Для впровадження цифрового податкового адміністрування необхідно побудувати цифрову інфраструктуру з наступними компонентами:

1) Цифрова ідентифікація податкової бази. Ідентифікація, реєстрація та присвоєння ідентифікаційних номерів платників податків. Ідентифікація всіх об'єктів оподаткування та активів для створення податкової бази: земля, нерухоме майно, транспортні засоби, доходи, прибуток, дивіденди. Державні інформаційні системи повинні реєструвати всі об'єкти оподаткування та пов'язувати їх з конкретним податковим номером суб'єкта.

2) Виявлення неактивних платників податків для зменшення потенційних ризиків шахрайства. Визначення бази оподаткування має спиратися на автоматизовану інформацію, зібрану з урядових та інших інформаційних систем. Вона повинна бути всеосяжною і не допускати

винятків. Не повинно виникати ситуацій, коли податкова адміністрація ідентифікує платника податків при виникненні у нього податкового зобов'язання, і не повинно бути неідентифікованих об'єктів оподаткування.

3) Створення Єдиної контактної точки для спілкування з платниками податків. Це може бути державна електронна пошта, податковий мобільний додаток або портал державних послуг. Кожен платник податків повинен усвідомлювати, що це єдиний офіційний канал для його спілкування з податковою адміністрацією, і його ігнорування може призвести до штрафів та інших форм примусового контролю. Платникам податків необхідно ознайомитися з інформаційними повідомленнями податкової та/або інших державних органів та надати на них відповідь. В Україні доцільно цей функціонал додати до діючої платформи Дія – Дія-податки для юридичних осіб, аналогічно із функціоналом, який наразі працює у фізичних осіб.

4) Автоматизація збору даних. Наступним кроком є надання податковим органам повноважень збирати інформацію про об'єкти бази оподаткування та діяльність платників податків із усіх таких джерел:

- Фінансові установи (банки, платіжні системи, мобільні гаманці) дані про транзакції клієнтів, у тому числі фізичних осіб.

- Державний реєстр нерухомого майна та дані кадастру. Тут важливо забезпечити відсутність можливості користування землею чи нерухомістю без відповідної реєстрації в державній інформаційній системі. Для правильного нарахування податку необхідна єдина система оцінки вартості об'єктів оподаткування.

- Реєстр транспортних засобів. Усі дані, зібрані з реєстрів транспортних засобів, повинні пройти ретельну перевірку та підтвердження, щоб запобігти можливості спотворення (наприклад, заниження потужності двигуна) для зменшення податкової бази.

- Інформація про зовнішню торгівлю від митних органів (національних та зовнішніх).

– Інформація, отримана з автоматизованого обміну даними з іноземними податковими органами.

– Інформація з місцевих і міжнародних онлайн-платформ і платформ електронної комерції, торгових майданчиків і агрегаторів цифрових послуг.

Центральне сховище даних з інформацією про платників податків та об'єкти оподаткування допоможе в автоматизованому аналізі даних та оцінці податкового розриву. Платники податків повинні отримувати повідомлення про виявлені порушення з проханням усунути їх добровільно. Такий підхід дасть відчуття присутності всевидючого державного ока, яке контролює дотримання податкового законодавства. Згодом це зрушить ментальну модель як керівників та підприємств у бік добровільної та своєчасної сплати податків.

5) Цифрова робота з податковими порушеннями. Процеси виявлення та реєстрації податкових порушень з наступними примусовими діями мають відповідати цивільному та податковому кодексам, використовувати максимальний рівень цифровізації та не залучати податківців. Для підвищення ефективності податкового контролю податкова адміністрація може створити функцію «громадського контролю» для прийому позовів про порушення оподаткування від громадян і підприємств і, якщо можливо, винагороджувати цю діяльність після підтвердження порушень. Це може здатися непопулярним заходом, який може викликати негативну реакцію суспільства, але він може бути дуже ефективним у масштабуванні податкового контролю без збільшення витрат.

6) Спрощена система оподаткування для платників податків. Спрощення та оцифрування зв'язку між податковою адміністрацією та платником податків, включаючи розгляд порушень, є наріжним каменем збору податків, розширення можливостей податкового контролю та боротьби з корупцією.

7) Залучення платників податків до процесу адміністрування податків. Залучення платників податків до процесів адміністрування податків розширить можливості податкових адміністрацій, зменшить трансакційні витрати та сприятиме зменшенню частки тіньової економіки [6].

Наведені вище концепції відповідають місії створення централізованої цифрової системи податкового адміністрування, яка допоможе виявити та подолати податковий розрив і полегшить податкове адміністрування для податкових органів і платників податків. Цифрова трансформація та оптимізація податкового адміністрування також можуть стимулювати приватні інвестиції та зростання національної економіки.

Щоб забезпечити ефективне адміністрування податків, важливо усвідомлювати, коли і де держава втрачає потенційні податки. У цьому контексті актуальним є використання поняття податкового розриву, оцінка податкових розривів за основними видами податків та розробка стратегії мінімізації податкового розриву. Для мінімізації податкового дефіциту влада має розробити концепцію цифрового податкового адміністрування з використанням об'єктивних даних про платників податків та базу оподаткування, а також цифрової інфраструктури для взаємодії з платниками податків. Концепція цифрового податкового адміністрування повинна містити дорожню карту та план реалізації ключових ініціатив, спрямованих на мінімізацію податкового розриву та збільшення збору податкових надходжень.

Отже, у таблиці 8.1 узагальнимо виклики та можливості мінімізації на етапі імплементації для кожної запропонованої опції цифрового податкового адміністрування.

Таблиця 8.1

Виклики та можливості мінімізації на етапі імплементації для кожної запропонованої опції цифрового податкового адміністрування

№ з/П	Опція	Виклики	Можливості
1	2	3	4
1	Цифрова ідентифікація податкової бази	Масштабна реєстрація та обробка інформації може викликати опір з боку громадян та бізнесу, а також створити загрозу для приватності	Розробка прозорих та строгих правил збереження конфіденційності, ефективна комунікація з громадськістю та бізнесом, підтримка високих стандартів кібербезпеки.

Продовження табл. 8.1

1	2	3	4
2	Виявлення неактивних платників податків	Незручності та невизначеність визначення «неактивності», можливі протести через порушення приватності	Чітке визначення параметрів неактивності, публічне обговорення критеріїв, захист особистої інформації
3	Єдина контактна точка для спілкування	Опір з боку платників податків, які використовують різні канали зв'язку	Легкість та зручність системи зв'язку, інструкції та навчання щодо використання системи.
4	Автоматизація збору даних	Технічні труднощі впровадження автоматизованих систем, опір від застарілих технологій	План поетапної автоматизації, навчання персоналу, фінансова підтримка для впровадження нових технологій.
5	Цифрова робота з податковими порушеннями	Висока ймовірність суперечок із зацікавленими сторонами та громадськістю.	Ретельна комунікація та навчання щодо цілей та принципів цифрової боротьби з порушеннями.
6	Спрощена система оподаткування	Визначення спрощень та їхніх умов, можливість зловживання	Чітке визначення правил спрощеної системи, моніторинг та аналіз її ефективності.
7	Залучення платників податків до процесу	: Відсутність інтересу громадян та бізнесу у співпраці	Створення стимулів для участі, зручні інструменти спілкування, активна робота зі зворотнім зв'язком

Джерело: складено автором

Усі ці виклики можна подолати через виважене планування, врахування думки громадськості та зацікавлених сторін, та постійний моніторинг та адаптацію стратегій впровадження. Важливо також активно залучати всіх зацікавлених сторін у діалог та обговорення, щоб досягти максимальної легітимності та підтримки для впровадження цифрового податкового адміністрування.

ВИСНОВКИ

На основі дослідження, проведеного в рамках магістерської роботи, спрямованого на вдосконалення системи адміністрування оподаткування прибутку підприємств, можна сформулювати наступні висновки:

Адміністрування податку на прибуток є важливим елементом фіскальної політики країни, спрямованим на ефективний та справедливий збір податкових надходжень для фінансування бюджету та забезпечення економічної стабільності.

У сучасних умовах після воєнного відновлення, адміністрування податку на прибуток підприємств в Україні стикається з рядом системних та структурних проблем, що ускладнюють ефективну реалізацію податкової політики та призводять до негативних наслідків для фінансової стійкості підприємств. По-перше, збитковість підприємств стає серйозним фактором, який впливає на обсяги сплаченого податку на прибуток. Внаслідок втрат, завданих воєнними подіями та окупацією, багато компаній можуть перебувати в стані збитковості, що призводить до обмеження можливостей оплати податків та негативно впливає на доходи державного бюджету. По-друге, велика кількість змін у законодавстві, спрямованих на адаптацію до післявоєнної ситуації, вимагає від підприємств постійного оновлення своїх бухгалтерських систем та програмного забезпечення для відповідності новим правилам та нормативам. По-третє, висока ступінь фінансової невизначеності та ризику у зв'язку зі змінами в економічному середовищі та політиці може зробити непередбачуваним розмір оподаткування для підприємств, важко визначити оптимальні стратегії податкового планування. По-четверте, адміністрування податку на прибуток потребує високого рівня координації між різними органами, включаючи податкові та фінансові служби. Умови воєнного відновлення можуть ускладнити цей процес та викликати дисбаланс у взаємодії між різними ланками адміністративного апарату. Враховуючи ці проблеми, розробка та впровадження комплексних стратегій адміністрування податку на прибуток стають надзвичайно важливими для забезпечення

стабільності та розвитку бізнес-середовища в умовах післявоєнного відновлення.

Тому, проблеми адміністрування податку на прибуток підприємств в Україні в умовах після воєнного відновлення включають збитковість підприємств, нестабільність законодавства, високий рівень фінансової невизначеності та неефективну координацію між органами влади, що впливає на публічні фінанси через обмеження надходжень до бюджету та зумовлює потребу перегляду існуючої системи адміністрування податку на прибуток підприємства. Сучасний стан фінансової системи України ускладнює ефективне управління податковими ресурсами і зміни в управлінні публічними фінансами можуть включати в себе впровадження більш прозорих та стабільних податкових політик для підтримки сталих надходжень до бюджету та сприяння фінансовому відновленню.

Аналіз 2022 року дозволяє спостерігати зменшення податкових надходжень від податку на прибуток підприємств порівняно з попереднім роком. Це може бути викликано скороченням ділової активності підприємств та загальним погіршенням економічних умов через воєнні дії. Спад податкових надходжень може створити фіскальний ризик та призвести до нестабільності у фінансовому секторі та здатності держави забезпечити потреби суспільства в умовах воєнного стану. Важливо враховувати, що різноманіття джерел податкових надходжень може створити ризик залежності від окремих галузей, зокрема банківського та страхового секторів. З огляду на зміни у фіскальних надходженнях важливо розглядати різні галузі та джерела податків при розробці стратегій управління публічними фінансами. Врахування воєнного стану як основного фактору ризику є важливим при адмініструванні податків, оскільки воєнні дії можуть суттєво вплинути на економічну активність та фіскальну стабільність в подальшому. В умовах невизначеності та ризиків, пов'язаних із військовим конфліктом, важливо розробляти гнучкі стратегії адміністрування податків для ефективного реагування на зміни у фінансовому середовищі. Отже, враховуючи

вищезазначені фактори, держава повинна активно впроваджувати ефективні стратегії управління публічними фінансами, які враховують нестабільність у фіскальному секторі та забезпечують необхідний рівень фінансової стійкості в умовах воєнного стану.

У світлі дослідження стейкхолдер-підходу до адміністрування податку на прибуток підприємств, можна визначити, що балансування між публічними та приватними інтересами є ключовим для ефективності цього процесу. Держава і податкова служба, відіграючи роль основних регуляторів, прагнуть максимізації податкових надходжень та зменшення ухилень від сплати податків, тоді як підприємства та бізнес-спільноти зацікавлені в прозорих, справедливих правилах і мінімізації податкового тиску. Важливу роль відіграють міжнародні організації, які впливають на стабільність фіскальної системи та адвокацію ефективних реформ, тоді як громадські організації та активісти прагнуть більшої прозорості та соціально відповідальної фіскальної політики. Управління взаємодією та інтересами цих різних груп є важливим для розробки ефективної податкової політики. В цьому контексті, ідентифікація та оцінка стейкхолдерів за рівнем впливу та зацікавленості, як показано у матриці впливовості-зацікавленості, є критично важливою для розуміння динаміки процесу адміністрування та забезпечення ефективного виконання податкової політики, особливо в контексті недавніх економічних та соціальних викликів.

Стратегічні цілі ефективного адміністрування податку на прибуток підприємств в Україні орієнтовані на підвищення ефективності збору податків, забезпечення транспарентності податкового законодавства та справедливий розподіл податкового тягаря. Цифровізація податкового адміністрування, яка включає використання сучасних технологій та інформаційних систем для автоматизації процесів збору та обробки податкової інформації, є ключовим методом досягнення цих цілей. Це дозволяє полегшити взаємодію між платниками податків і податковими органами, знизити ймовірність помилок та уникнути затримок у зборі податків. Також

важливою є прозорість та доступність податкового законодавства для платників податків, що сприяє легшому виконанню податкових зобов'язань та підтримці довіри до системи оподаткування. Крім того, підхід до справедливого розподілу податкового тягара передбачає врахування різних економічних умов та масштабів діяльності підприємств, з метою створення більш стимулюючого середовища для бізнесу та підтримки економічного зростання. Ці стратегічні цілі є фундаментом для створення ефективної та справедливої системи оподаткування в Україні, що сприяє її соціально-економічному розвитку.

Ефективне адміністрування податку на прибуток підприємств в Україні характеризується комплексним підходом, який включає ряд ключових стратегічних цілей та індикаторів. Ці цілі охоплюють підвищення ефективності збору податків, забезпечення транспарентності та зрозумілості податкового законодавства, а також справедливий розподіл податкового тягара. Важливими індикаторами, що допомагають вимірювати досягнення цих цілей, є співвідношення витрат на адміністрування до зібраних податків, частка своєчасно сплачених податків, кількість податкових спорів та апеляцій, а також індекс сприйняття корупції в податковій сфері та розмір податкових надходжень від різних категорій підприємств. Ці індикатори дозволяють не лише оцінювати поточний стан податкового адміністрування, але й визначають напрямки для його подальшого вдосконалення, забезпечуючи більш ефективну, прозору та справедливую систему оподаткування, що є важливим для стабільного економічного зростання та розвитку України.

Податкові аспекти Acquis Європейського Союзу відіграють значущу роль у вдосконаленні адміністрування податку на прибуток підприємств в Україні. Важливими аспектами є підвищення ефективності збору податків через цифровізацію, ширше використання штучного інтелекту та аналітики даних, а також заохочення платників до активного використання електронних сервісів. Також необхідно забезпечити транспарентність та зрозумілість податкового законодавства, зокрема через розширення освітніх програм і

інтерактивних інформаційних кампаній. Справедливий розподіл податкового тягара може бути досягнутий через партнерство з приватним сектором та врахування рівня оподаткування в інших європейських країнах. У контексті євроінтеграції, Україна має враховувати пропозиції Європейської комісії та інші аспекти *Acquis* ЄС, щоб забезпечити привабливість для іноземних інвесторів та підвищити конкурентоспроможність власної системи оподаткування на міжнародному рівні.

Глибокий аналіз проблематики адміністрування податку на прибуток в Україні виявляє кілька ключових недоліків, що потребують невідкладного вирішення. По-перше, проблеми з обчисленням об'єкта оподаткування, які створюють ризики для платників податків через різне трактування податкових органів щодо доходів та витрат. По-друге, адміністрування податку на прибуток та фіскальний тиск, що включає неточне тлумачення законодавства податковими органами та неефективну систему адміністративного оскарження. По-третє, зниження фіскальної ефективності податку на прибуток, що вказує на зменшення його ваги у структурі державних доходів. Важливою є необхідність забезпечення безпеки та конфіденційності даних, інвестування у навчання персоналу, а також партнерства з різними зацікавленими сторонами для підвищення ефективності збору податків. Ці виклики вимагають всебічного підходу, що включає модернізацію податкової системи, поліпшення законодавчої бази, та активну співпрацю між урядом, бізнес-спільнотою та громадськістю для створення справедливої, прозорої та ефективної системи оподаткування прибутку підприємств.

Аналізуючи пропоновані інноваційні шляхи вдосконалення механізму та впровадження сучасних технологій адміністрування податку на прибуток підприємств, можна зробити висновок, що цифрова трансформація відіграє ключову роль у підвищенні ефективності та збільшенні збору податкових надходжень. Основними компонентами цього процесу є: цифрова ідентифікація податкової бази, виявлення неактивних платників податків, створення єдиної контактної точки для спілкування з платниками податків,

автоматизація збору даних, цифрова робота з податковими порушеннями, спрощена система оподаткування та залучення платників податків до процесу адміністрування податків. Реалізація цих ініціатив має на меті не лише збільшення ефективності збору податків, але й зменшення частки тіньової економіки та стимулювання приватних інвестицій для розвитку національної економіки. Важливим є також врахування думки громадськості та зацікавлених сторін, а також постійний моніторинг та адаптація стратегій впровадження, що допоможе забезпечити легітимність та підтримку для впровадження цифрового податкового адміністрування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Acquis. URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/glossary/acquis_en (дата звернення: 04.12.2023).
2. Better withholding tax procedures to boost cross-border investment and help fight tax abuse, URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation-1/corporate-taxation/faster-initiative_en (дата звернення: 06.12.2023).
3. Business in Europe: Framework for Income Taxation (BEFIT). URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation-1/corporate-taxation/business-europe-framework-income-taxation-befit_en (дата звернення: 06.12.2023).
4. Chapters of the acquis. URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/conditions-membership/chapters-acquis_en (дата звернення: 06.12.2023).
5. Corporate Taxation. URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation-1/corporate-taxation_en (дата звернення: 26.12.2023).
6. Gaverdovsky A. Concept of Effective Tax Administration in the Digital Era. Digital Tax Technologies. 2023. URL: <https://www.linkedin.com/pulse/concept-effective-tax-administration-digital/> (дата звернення: 07.12.2023).
7. Head Office Tax System for SMEs. URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation-1/corporate-taxation/head-office-tax-system-smes_en (дата звернення: 07.12.2023).
8. Jeong J. M., Peksen D. Domestic Institutional Constraints, Veto Players, and Sanction Effectiveness. Journal of Conflict Resolution. 2019. №63(1). p. 194-217. URL: <https://doi.org/10.1177/0022002717728105> (дата звернення: 08.12.2023).

9. List of Countries by Corporate Tax Rate | Europe. URL: <https://tradingeconomics.com/country-list/corporate-tax-rate?continent=europe> (дата звернення: 08.12.2023).
10. Stakeholder mapping table. Tax justice. URL: <https://taxjusticetoolkit.org/tax-advocacy-strategy/appendix-2-stakeholder-mapping-table/> (дата звернення: 08.12.2023).
11. Ukraine. Corporate – Tax administration. 30 June 2023. URL: <https://taxsummaries.pwc.com/ukraine/corporate/tax-administration> (дата звернення: 10.12.2023).
12. Гаман Г. О. Суть та елементи податку на прибуток. Х Всеукраїнська науково-практична конференція «Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної трансформації економіки України». Одеса. 2016. 16-20 травня. С. 32-34. URL: <https://economics.net.ua/files/science/oblik/2016/32.pdf> (дата звернення: 10.12.2023).
13. Дем'янчук І. А., Коваль Л. А., Ліщук Н. В., Козак С. В. Сутність податкового адміністрування в умовах реалізації сучасної податкової політики України. Ефективна економіка. 2020. № 2. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2020/55.pdf (дата звернення: 13.12.2023).
14. Доходи. Open budget. URL: <https://openbudget.gov.ua/national-budget/incomes> (дата звернення: 13.12.2023).
15. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законів України щодо приватизації державного і комунального майна, яке перебуває у податковій заставі, та забезпечення адміністрування погашення податкового боргу» від 03 листопада 2022 року № 2719-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2719-20#Text> (дата звернення: 13.12.2023).
16. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей оподаткування

діяльності з торгівлі валютними цінностями у готівковій формі» від 03 листопада 2022 року № 2720-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2720-20#Text> (дата звернення: 13.12.2023).

17. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо створення сприятливих умов для діяльності індустріальних парків в Україні» від 21 червня 2022 року № 2330-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2330-20#Text> (дата звернення: 16.12.2023).

18. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування операцій з об'єктами нерухомого майна, які будуть споруджені в майбутньому» від 20 вересня 2022 року № 2600-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2600-20#Text> (дата звернення: 16.12.2023).

19. Закон України «Про внесення змін до розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України щодо забезпечення стабільного функціонування ринку природного газу протягом дії воєнного стану та подальшого відновлення» від 29 липня 2022 року № 2480-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2480-20#Text> (дата звернення: 18.12.2023).

20. Ковалевська А. В., Зеленський С. В. Аналіз моделей оцінки стейкхолдерів: прикладні аспекти формування стратегії сталого розвитку міст України. Бізнесінформ. 2019. № 9. С. 299-307. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2019-9_0-pages-299_307.pdf (дата звернення: 18.12.2023).

21. Лист ДПС України від 04.05.2023 №9846/7/99-00-21-02-01-07. URL: https://vin.tax.gov.ua/data/material/000/560/674968/Scan_20230504_100510.pdf (дата звернення: 19.12.2023).

22. МВФ виступив проти зниження податків в Україні під час та після війни. 01 травня 2023. URL: <https://finclub.net/ua/news/mvf-vystupyv-proty-znyzhennia-podatkov-v-ukraini-pid-chas-ta-pislia-viiny.html> (дата звернення: 19.12.2023).

23. Найденко О. Є. ПОДАТКОВА СИСТЕМА Харків. Вид. ХНЕУ, 2013. URL: <https://pns.hneu.edu.ua/mod/resource/view.php?id=221618> (дата звернення: 21.12.2023).

24. Наказ Міністерства фінансів України від 20.02.2023 № 101 «Про затвердження Змін до форми Податкової декларації з податку на прибуток підприємств» (із змінами) за № 412/3946811. URL: <https://tax.gov.ua/zakonodavstvo/podatkove-zakonodavstvo/nakazi/78101.html> (дата звернення: 21.12.2023).

25. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 21.12.2023).

26. Податок на прибуток. Бухгалтер 911. 2023. <https://buhgalter911.com/uk/news/nalog-na-pribyl/> (дата звернення: 21.12.2023).

27. Подолянчук О. А. Особливості бухгалтерського обліку та оподаткування прибутку підприємств. Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2022. № 1 с. 136-153. URL: <http://efm.vsau.org/storage/articles/May2022/U9n1OClxpB53qwFULsXx.pdf> (дата звернення: 23.12.2023).

28. Попова К.О. Податок на прибуток підприємств: недоліки та перспективи реформування. Матеріали Всеукраїнської студентської інтернет-конференції «Молодь, наука, бізнес». 2019. С. 92-94. URL: https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/7493/1/zbirnyk_tez_3-4_10_19_28.pdf (дата звернення: 23.12.2023).

29. Садовничий В. МВФ задав Україні домашнє завдання. Фінансовий клуб. 06 квітня 2023. URL: <https://finclub.net/ua/analytics/mvf-zadav-ukraini-domashnie-zavdannia.html> (дата звернення: 23.12.2023).

30. Стан розгляду судових справ (станом на 01.12.2023). URL: <https://tax.gov.ua/diyalnist-rezalt/736898.html> (дата звернення: 26.12.2023).

31. Становлення податку на прибуток в Україні. Головне управління ДПС у Сумській області. 2021. URL: <https://sumy.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/529478.html> (дата звернення: 21.12.2023).

32. Тучак Т.В., Німак Я.О. Фіскальні важелі та правові засади створення індустріальних парків в Україні. Економіка та суспільство. (48). URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2252> (дата звернення: 21.12.2023).

33. Цюцяк А.; Цюцяк І.; Цюцяк В. Цифровізація податкової системи: сучасний стан, проблеми та перспективи. Галицький економічний вісник. 2023. № 4 (83). URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/42658/2/GEJ_2023v83n4_Tsiutsiak_A-Digitalization_of_the_tax_48-55.pdf (дата звернення: 26.12.2023).

34. Чепелюк М. І., Кущій С. С. Стратегії взаємодії компанії зі стейкхолдерами в забезпеченні сталого розвитку: глобальний аспект. Бізнесінформ. 2020. № 12 С. 460-465. URL: http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/26036/1/business-inform-2020-12_0-pages-460_465.pdf (дата звернення: 24.12.2023).

35. Швабій К.І., Німак Я.О. Оцінка адміністрування податку на прибуток комерційних банків: аналіз та рекомендації // Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". — 2023. — №20. URL: <https://www.inter-nauka.com/issues/2023/20/9403> (дата звернення: 22.12.2023).

36. Щодо адміністрування податку на прибуток підприємств та забезпечення податкового контролю. 05 травня 2023. URL: <https://vin.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/674968.html> (дата звернення: 21.12.2023).